

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Tidningars beskrivningar av personer med funktionsnedsättning

Stereotypisering och motverkande av stereotyper i fyra svenska tidningar

Christina Falvin & Selma Iović

Kandidatuppsats SOPB 63

HT 2022

Handledare: Mai Lundemark

Abstract

Authors: Christina Falvin and Selma Išović

Title: *Descriptions of people with disabilities in newspapers - stereotyping and counteracting stereotypes in four Swedish newspapers.* [translated title]

Supervisor: Mai Lundemark

Assessor: Henriette Frees Esholdt

The aim of this study was to examine how people with disabilities are described in Swedish newspapers and how these descriptions relate to theory on stereotypes and stereotyping. Two research questions were answered: 1) How are people with disabilities described in Swedish newspapers? And 2) how do these descriptions contribute to upholding or challenging stereotypes about people with disabilities? The empirical material for this study was descriptions of people with disabilities in newspaper articles from four Swedish newspapers. A targeted selection method was used to find a sample of articles containing descriptions of people with disabilities and their abilities. The study was conducted using the method of qualitative content analysis to examine the descriptions. The results were analyzed using Pickering's (2001) theoretical framework about stereotypes and stereotyping. The results showed that people with disabilities were primarily described in terms of their needs and as being dependent on others, and in terms of their abilities or lack of abilities. The stereotyping of the group could be seen in two primary ways: on the one hand as being powerless and lacking abilities, and on the other hand as superhumans capable of incredible achievements either *despite* their disabilities or *because* of them. People with disabilities were often defined by their disabilities and perceptions of them were limited to the attributes prescribed by the stereotype. Descriptions often focused on differences between people with disabilities and those without, resulting in constructions of people with disabilities as deviant. We found that language use sometimes excluded alternative interpretations of people with disabilities, reinforcing the stereotypes. In other cases the language use was instead found to relay an openness, sometimes actively suggesting alternative interpretations which resulted in questioning and counteracting stereotypes. This relates to social work as these findings could contribute to further understanding the mechanisms of stereotyping and how to counteract it. As Pickering (2001) describes stereotyping as a way of strengthening and fixating existing power relations, the ability to counteract stereotyping would be a way of working towards equality.

Keywords: People with disabilities, stereotypes, stereotyping, newspaper, language use

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Mai Lundemark för all återkoppling, engagemang och värdefull feedback under skrivprocessen. Arbetsprocessen varvades med skratt och allvar. Att skriva denna uppsats blev en lärorik resa för oss båda där vi samarbetade bra och våra styrkor kompletterade varandra.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
Syfte och frågeställningar	3
Arbetsfördelning	3
2. Forskningsläget	4
Historiska framställningar av personer med funktionsnedsättning	4
Besatta eller heliga?	4
Omtalande av individer med funktionsnedsättning inom offentlig förvaltning	5
Upplysningstiden och socialdarwinismen	6
1900-talet och välfärdsstatens uppbyggnad	6
Tillskrivning av egenskaper	9
Individer med funktionsnedsättning i svensk och internationell media	9
Svensk kontext	9
Internationell kontext	10
Diskussion av tidigare forskning	13
3. Teoretiska utgångspunkter	15
Stereotyper och stereotypisering	15
Distinktionen mellan stereotyper och kognitiva kategorier	16
Kategorier	18
Förmedling, upprätthållande och reproduktion av stereotyper genom språk	18
4. Metod och metodologiska överväganden	20
Metodologiska överväganden	20
Urval	20
Metodens tillförlitlighet	22
Bearbetning och analys	25
Etiska överväganden	26
5. Resultat och analys	28
Egenskaper som tillskrivs personer med funktionsnedsättning	28
Behov av stöd och beroendeställning	28
Fokus på förmågor	29
Stereotyper om personer med funktionsnedsättning	31
Reproduktion av stereotyper	31
Motverkande av stereotyper	38
Sammanfattning	40
6. Avslutande diskussion	42
7. Referenser	45

Bilaga 1	48
Tidningsartiklar	48
Bilaga 2	52
Kodning & tematisering	52

1. Inledning

Det finns ingen exakt siffra på hur många i Sverige som har funktionsnedsättning (Myndigheten för delaktighet 2022). Begreppet inkluderar stor variation och kan innebära exempelvis syn- och hörselnedsättningar såväl som svårigheter att minnas eller långvarig sjukdom (Myndigheten för delaktighet 2022). Andelen uppskattas av Statistiska Centralbyrån (SCB) till 10-30% av befolkningen. Siffrorna varierar beroende på hur enkätfrågorna ställs. Om en förklaring om vad funktionsnedsättning innebär inkluderas anger fler respondenter att de ingår i gruppen. Ungefär en tredjedel av Sveriges befolkning har alltså funktionsnedsättning av något slag. En analys visar att gruppen har sämre levnadsvillkor och möjligheter att delta i samhällslivet (Myndigheten för delaktighet 2016, s. 140). Orsakerna som anges till ojämlikheten är utformningen av omgivningen, uppbyggnaden av samhällssystemet, samt bemötandet från andra människor (Myndigheten för delaktighet 2016a). I Sverige ratificerades FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2009 (SÖ 2008:26, s. 3; s. 5), som syftar till att skydda, främja och säkerställa mänskliga rättigheter (ibid.). Att en så omfattande del av Sveriges befolkning trots detta har sämre levnadsvillkor är värt att lyfta och problematisera.

Att personer med funktionsnedsättning har sämre levnadsvillkor än andra kan ses som maktutövande eftersom det innebär begränsning av gruppens möjligheter. Pickering (2001, s. 4-5) menar att stereotypisering är ett av flera verktyg för maktutövande. Han definierar en stereotyp som en inflexibel och förenklad framställning av människor som baseras på vilken kategori de tillhör och vilka homogeniserade egenskaper som kopplats till kategorin (Pickering 2007, s. 1). Stereotyper förstärker existerande maktstrukturer genom att låsa fast de som stereotypiseras i marginalisering i relation till de som utför stereotypiseringen vilka då samtidigt fixeras i överläge (Pickering 2001, s. 4-5). Variationer inom gruppen ignoreras och alla som ingår i gruppen förminsas till de egenskaper som stereotypen föreskriver (ibid.). Individer med funktionsnedsättning har genom tiderna framställts som avvikande (Ljuslinder 2002) och denna typ av föreställningar finns även idag (Nario-Redmond 2010). Pickering menar att kulturell information förmedlas i media, exempelvis litteratur och reklam, och att media är centralt för förmedlingen av stereotyper (2001, s. 32). De ord som används för att beskriva en grupp har betydelse för hur den gruppen framställs. Nya begrepp som syftar till att öka jämlikhet kan bära med sig innebörder från äldre begrepp. Tidigare har

till exempel begrepp som handikapp, lam och efterblivna använts i framställningen av gruppen (Ljuslinder 2002). Vi vet inte hur framställningarna ser ut i dagens Sverige och därför är detta relevant att studera.

I denna uppsats kommer funktionsnedsättning användas genomgående då det enligt Socialstyrelsen (2022) innebär en nedsättning på grund av sjukdom eller medfödd eller förvärvad skada. Individer bör inte benämnas som funktionsnedsatta, eftersom individerna inte ska identifieras genom sina funktionsnedsättningar. Istället ska det framställas att de är individer *med* en funktionsnedsättning (FUB 2022). Resonemanget från FUB kan kopplas till Pickerings definition av stereotypisering som ett inflexibelt och förenklat sätt att framställa människor som baseras på kategoritillhörighet och vilka homogenerade egenskaper som kopplats till kategorin (Pickering, 2007, s. 1). Att människor identifieras utifrån tillhörighet till en viss grupp uppfyller denna definition. Förmedlingen av stereotyper innefattar en konstruktion av skillnader mellan det egna, välbekanta och det som skiljer sig från det, vilket resulterar i konstruktioner av normalitet och avvikelse. Existerande sociala konstruktioner ligger till grund för denna process och processen förstärker även dessa konstruktioner (Pickering, 2001, s. 48).

För att vara effektiv behöver stereotypiseringen ske obemärkt och verka naturlig (Pickering, 2001, s. 71). Stereotyper motverkas om man istället synar dem eftersom de då inte längre kan verka naturliga. Att ifrågasätta och undersöka hur stereotypisering görs blir därmed ett sätt att motarbeta stereotypisering. Detta har relevans för socialt arbete eftersom det handlar om hur marginaliserade grupper blir utsatta och låsta i sin marginalisering gentemot de överordnade, som i detta fall är de som har förutsättningarna att följa funktionsnormerna. De som överordnas får därmed makten att stereotypisera de underordnade och på så sätt befästa hierarkin. Denna undersökning kan ge ökad förståelse för gruppens utsatthet samt en möjlighet att bidra till ökad jämställdhet enligt Pickerings (2001, s. 71) resonemang. En ökad förståelse om gruppens marginalisering kan även möjliggöra ett mer anpassat arbetssätt med gruppen, genom större medvetenhet om språkanvändning och dess betydelse för vilka budskap som förmedlas. Pickering beskriver att stereotyper är som mest effektiva då de inte ifrågasätts (ibid.), samt att de fungerar genom att ignorera alternativa tolkningar för att framhäva den tolkning som stereotypen föreskriver (ibid., s. 3-4). Utifrån detta menar vi att det finns risk att professionella i sitt arbete med personer med funktionsnedsättning omedvetet reproducerar stereotyper om gruppen om inte stereotyper medvetandegörs och

ifrågasätts. Större kunskap om stereotypisering mot gruppen och språkets roll kan därmed hjälpa professionella att undvika att bidra till gruppens marginalisering och istället verka för ökad jämställdhet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att analysera hur personer med funktionsnedsättning beskrivs i svenska tidningar samt hur dessa beskrivningar kan relateras till teori om stereotyper och stereotypisering. Frågeställningarna som uppsatsen avser att besvara är:

- Hur beskrivs personer med funktionsnedsättning i svenska tidningar?
- Hur kan dessa beskrivningar bidra till att upprätthålla eller utmana stereotyper om individer med funktionsnedsättning?

Arbetsfördelning

I den inledande fasen av denna uppsats söktes litteratur på varsitt håll och sedan skrevs forskningsläget och teori samt delar av metodkapitlet separat. Därefter arbetades alla texter igenom tillsammans. Resterande avsnitt i uppsatsen skrevs tillsammans. Insamlingen av artiklar skedde initialt tillsammans, för att säkerställa att artiklarna inkluderades utifrån samma kriterier som redovisats ovan, och avslutades sedan separat. Tematisering och analys gjordes tillsammans. Stor vikt lades på att diskutera och föra gemensamma resonemang utifrån uppsatsens frågeställningar och syfte.

2. Forskningsläget

I detta kapitel presenteras sju relevanta studier: en doktorsavhandling och sex vetenskapliga artiklar. Sökningen genomfördes med Google Scholar och LUBsearch. Andra studenters kandidatuppsatser exkluderades men deras referenslista kunde användas för att hitta relevanta studier. I första skedet skedde sökningen med sökordet funktionsnedsättning separat samt i kombination med media, diskurs och engelska översättningar (disability, discourse). Med dessa sökord hittades tidigare forskning som ansågs vara relevant för denna studie. I avsnitten nedan redovisas hur personer med funktionsnedsättning har framställts historiskt och i samtidig svensk och internationell media.

Historiska framställningar av personer med funktionsnedsättning

För att förstå hur begrepp och deras innebörder över tid förändras måste deras härkomst studeras. Nya begrepp kan bära med sig sin tidigare betydelse, vilket kan innebära att nya begrepp bidrar till reproduktion av fördomar om de används på ett oreflekterat sätt. Språkliga föreställningar gällande personer med funktionsnedsättning varierar historiskt men stämpeln som avvikande har mer eller mindre kvarstått (Ljuslinder 2002, s. 21-22). I detta avsnitt har vi därför granskat historisk forskning om hur personer med funktionsnedsättning tidigare har framställts.

Besatta eller heliga?

I en studie, genomförd utifrån en jämförande metod där andra forskares studier analyserades, undersökte Mackelprang och Salsgiver (1996) attityder och samhällliga värderingar som förekom gällande personer med funktionsnedsättning utifrån ett västerländskt och historiskt perspektiv. De undersökte skriftliga framställningar som sträckte sig från forntiden till sena 1900-talet. Hur samhället bemötte personer med funktionsnedsättning berodde på det kulturella trossystemet. Under stenåldern ansågs individerna vara besatta av goda eller onda andar. För att bli av med de onda andarna, borrades det hål i individens skallben för att anden skulle lämna individen. Filosofen Platon menade att individer med funktionsnedsättning var hinder för den perfekta världen och att missbildade individer skulle placeras på okända platser för att inte störa någon. I antika Grekland övergavs därför personer med funktionsnedsättning på landet för att dö. Romarna hjälpte vuxna med funktionsnedsättning i utbyte mot att avstå deltagande i förekommande upplopp. Dock övergavs vissa av dem även i

Romariket för att dö. Under och efter medeltiden ansågs funktionsnedsättningar vara guds sätt att uttrycka sitt missnöje men dessa personer skulle inte dödas. Istället blev de utfrysade från samhället (Mackelprang & Salsgiver 1996, s. 7-8).

I en annan historisk studie, genomförd av Ljuslinder (2002), redovisas språkliga föreställningar kring funktionsnedsättning från 1950-talet till 2000-talet i Sverige men det förekommer inslag av västerländskt perspektiv. Studien kombinerar kvalitativ och kvantitativ metod med utgångspunkt i diskursanalys. Till skillnad från Mackelprang och Salsgiver (1996), visar studien att individerna betraktades som heliga under medeltiden men det framgår inte hur de behandlades (Ljuslinder, 2002, s. 22).

Omtalande av individer med funktionsnedsättning inom offentlig förvaltning

Under 1600-talet infördes nya lagar i England som delade upp individer som var i större behov av hjälp i två kategorier: de som förtjänade hjälp och de som inte förtjänade hjälp. Det framgår inte vilka som ingick i andra kategorin. Blinda och förlamade ansågs förtjäna hjälp och kategoriserades som fattiga (Mackelprang & Salsgiver 1996, s. 8). Vad som gällde andra typer av funktionsnedsättningar framkommer inte.

Det är oklart när personer med funktionsnedsättning började omtalas i det offentliga i Sverige. Vid mitten av 1600-talet fanns inga dokument med denna information men gemena benämningar förekom (Ljuslinder 2002, s. 22). Detta kan bero på att de doldes från samhället eller att de kategoriserades som fattiga eftersom de inte kunde försörja sig själva (ibid., s. 22-23). I slutet på 1600-talet började bland annat blinda, dumba, och vanföra omnämnas i offentliga dokument. Dumba innebar individer utan talförmåga och vanföra innebar individer utan arbetsförmåga. Det fanns inte någon samlingsbeteckning för personer med funktionsnedsättning utan de benämndes baserat på vilken funktionsnedsättning de hade (ibid.).

Under 1700-talet började samlingsnamn, som invalider och abnorma, användas i Sverige. Begreppen användes även synonymt med fattiga (Ljuslinder 2002, s. 23). Abnorm syftade till individer som tydligt avvek från normen och begreppet invalid syftade till individer med stark och varaktig nedsatt arbetsförmåga. Benämningarna var kopplade till arbetsförmåga och försörjningsförmåga. Det fanns dessutom en rädsla att fattiga skulle sprida dödliga epidemier

eftersom de tiggde på gatorna (ibid.). Funktionsnedsättning, fattigdom och sjukdom kopplades alltså samman.

Upplysningstiden och socialdarwinismen

Sverige påverkades av upplysningstidens dominans under 1700-talet och synen på levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning och deras sociala positioner i samhället förändrades då folktron byttes ut mot vetenskapligt synsätt. Man började anse att individerna hade ett inneboende värde snarare än att de var besatta men de ansågs fortfarande tillhöra kategorin fattiga till slutet på 1800-talet (Ljuslinder 2002, s. 23).

Under 1770-talet, när upplysningstiden hade gjort avtryck på Europa och västvärlden, växte det fram en vilja att försöka bota personer med funktionsnedsättningar genom professionella interventioner (Mackelprang & Salsgiver 1996, s. 8). Lyckades de inte, skulle individerna tränas till att bli tillräckligt funktionella i förhållande till samhället. Tanken om att individer kunde förändras kom att leva vidare under 1800-talet då professionella menade att avvikande personer, kunde assimileras till att bli mindre hotfulla och mer accepterade. Sedan kom socialdarwinismen i slutet på 1800-talet och satte dessa tankar på spel, då den bidrog till att individerna ansågs vara utan värde. De ansågs vara naturens svagaste länkar och var inte starka nog att överleva och därför tilläts de inte gifta eller föröka sig. Personer med funktionsnedsättningar placerades därför på institutioner där de isolerades från omvärlden (ibid., s. 8-9).

1900-talet och välfärdsstatens uppbyggnad

Under tidiga 1900-talet sågs personer med funktionsnedsättning i USA fortfarande som en skam och föräldrar råddes av professionella att placera barn med funktionsnedsättningar på institutioner eller gömma dem. Första och andra världskriget bidrog till att veteraner som hade skadats under kriget fick behandling (Mackelprang & Salsgiver 1996, s. 9). Medfödda funktionsnedsättningar och funktionsnedsättningar som uppstått som effekt av till exempel militärtjänst åtskiljdes alltså och sågs på olika sätt. Även i Sverige förändrades synsättet efter andra världskriget då välfärdsstaten började byggas upp. Välfärdsstaten skulle värna om samtliga invånare jämlikt. Socialpolitiken i Sverige under efterkrigstiden gav synsättet att människor skulle få hjälp utifrån sitt behov istället för en generell åtgärd, exempelvis fattigvården. Staten tog större ansvar för medborgarna bland annat eftersom det fanns stort behov av arbetskraft då välfärdsstaten skulle byggas upp. (Ljuslinder 2002, s. 24).

I en kvalitativ studie av Seeman (2007), där rapporter från Medicinalstyrelsen analyserades, framkom det att utsvältning förekom inom svenska institutioner och att experiment utfördes på individer med funktionsnedsättning. Medicinalstyrelsen var en svensk myndighet som ansvarade för sjukvården fram till 1968. Vipeholm var Sveriges största anstalt för individer som diagnostiserades som antisociala idioter. Patienterna hade intellektuella funktionsnedsättningar och många behövde hjälp dygnet runt (Seeman 2007, s. 85). Patienterna vägde lite jämfört med patienter på andra anstalter och dödligheten på Vipeholm ökade mellan 1941 och 1942 på grund av näringsbrist (ibid., s. 85-86). Tandhälsan i Sverige var dålig och folktandvården ingick därav i välfärdsprojektet. Ett experiment om vitaminer sanktionerades av regeringen 1945 men 1947 valde forskarna, i samråd med Medicinalstyrelsen, att istället ge patienterna på Vipeholm tillskott av socker i syftet att undersöka om det skulle orsaka karies. Experimentet pågick i två år och orsakade skador på många patienter. Experimentet har kritiserats bland annat utifrån varför dessa individer utgjorde målgruppen och hur samtycke erhöles (ibid., s. 86). Välfärdsstaten inkluderade alltså inte personer med funktionsnedsättning på samma sätt som övriga medborgare.

En vanlig föreställning i USA långt fram på 1950-talet var att personer med funktionsnedsättning inte var produktiva och att de var socialt underlägsna (Mackelprang & Salsgiver 1996, s. 9). Tidigare synsätt kom att påverka yrkesverksammas praktik under andra halvan av 1900-talet. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 4th. Edition (DSM-IV) utvecklades av American Psychological Association och publicerades 1994 för att kunna diagnosticera psykisk funktionsnedsättning. DSM-IV fokuserade på diagnosen och sjukdomsbilden, på bekostnad av individernas förmågor och styrkor. DSM-IV möjliggjorde diagnostisering, men ignorerade faktorer kopplade till miljö och kontext som kunde påverka individen. Individerna sågs som passiva mottagare av stöd från professionella, som sågs som experter (ibid.). Fokus riktades mot vad individen inte klarade av, vilka funktioner hen saknade och på vilka olika sätt de inte uppfyllde funktionsnormen. Individerna gavs inte möjlighet att själva vara aktiva i beslut som rörde dem då detta skulle innebära ifrågasättande av experternas kunskap och auktoritet.. En utbredd uppfattning i västvärlden, till exempel USA och England, var att personer med funktionsnedsättning inte kunde eller skulle arbeta, utan istället förlita sig på stödet de fick från välfärdsstaten, vilket också låste dem i rollen som behövande (ibid., s. 9-10).

Under 1950-talet var de vanligaste begreppen för personer med funktionsnedsättning i Sverige vanför och invalid, som båda kopplas till arbetsförmåga. Under 1956 sändes ett inslag på Sveriges Television (SVT) som handlade om individer med funktionsnedsättning och i programbeskrivningen förekom begreppet lam, som avsåg individer utan rörelseförmåga (Ljuslinder 2002, s. 24). Under 1960-talet benämndes individer med psykisk funktionsnedsättning som efterblivna i Sverige. Bland annat förekom benämningen psykiskt efterblivna i lagstiftning (Ljuslinder 2002, s. 24; s. 50). Dessa individer ansågs inte ha utvecklats på ett normalt sätt men det framkommer inte hur. Under 1970-talet benämndes individer med psykisk funktionsnedsättning som utvecklingsstörda, som innebar att intelligensutvecklingen hade försenats. Begreppet handikapp var vanligast under 1960-, 1970-, och 1980-talet i Sverige och definierades som ett hinder eller belastning (ibid., s. 25). Begreppet tros härstamma från användningen i sportsammanhang på 1700-talet där handikapp innebar att en bättre spelare begränsades genom att villkoren formades så att en sämre spelare spelade på samma nivå. Under andra världskriget kom begreppet att innebära en nackdel i allmänhet. På 1980-talet ersattes utvecklingsstörd av begreppet förståndshandikappad och handikapp användes som samlingsbegrepp för personer med funktionsnedsättning. Förståndshandikappad hade samma innebörd som utvecklingsstörd (ibid.).

Under 1980-talet publicerade World Health Organization (WHO) klassifikationer som spreds internationellt. International Classification of Impairments, Disabilities and Handicap (ICIDH) beskrev funktionstillstånd och funktionsnedsättningar relaterat till hälsa (Ljuslinder 2002, s. 26). Under 1980- och 1990-talet användes begreppen funktionsbegränsning, handikapp och begränsning av förmåga i Sverige medan man på engelska använde begreppen impairment, handicap och disability. Funktionsbegränsning avsåg avvikelse i fysiologisk, psykologisk eller anatomisk funktion eller struktur. Handikapp avsåg begränsning av individens förmåga att fullfölja roller enligt normen utifrån individens ålder, kön och sociala förhållanden eller en nackdel för individer till följd av en funktionsbegränsning (ibid.). Begränsning av förmåga avsåg begränsning av förmågan att utföra aktiviteter som ansågs normala. Klassifikationen reviderades av WHO under 1990-talet, vilket innebar att begreppet handikapp togs bort (ibid., s. 25-26).

Tillskrivning av egenskaper

I en amerikansk kvantitativ studie, genomförd av Nario-Redmond (2010) med respondenter med och utan funktionsnedsättning, framkom det att personer med funktionsnedsättning även framställdes negativt under 2000-talet (Nario-Redmond 2010, s. 474-475). Personer med fysiska funktionsnedsättningar sågs som mindre intelligenta jämfört med de som räknades som arbetsföra och ansågs vara modigare än individer utan funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättningar sågs som snälla men lågkompetenta (ibid.).

Individer med funktionsnedsättning i USA framställdes som inkompetenta, assexuella och att de befann sig i beroendeställning (Nario-Redmonds 2010, s. 478). Män med funktionsnedsättning framställdes som lata, arga och sämre än andra medan kvinnor beskrevs som exkluderade, fattiga och sårbara. Kvinnor med funktionsnedsättningar beskrevs inte som feminina och vårdande (ibid.). Studien visade dessutom att gruppen framställdes som oattraktiva, inspirerande och heroiska jämfört med individer utan funktionsnedsättningar i USA.

Individer med funktionsnedsättning i svensk och internationell media

Svensk kontext

Ljuslinders studie (2002) undersökte representationen av personer med funktionsnedsättning på Sveriges Television (SVT) under tidsperioden 1956-2000. Gruppen representerades i relativt få program och genrer samt nämndes främst i dokumentärer eller nyhetsinslag och detta fortsatte när SVT officiellt startade sina sändningar. Under 1950-talet riktades fokus på vårdperspektivet medan sändningarna under 1960- och 1970-talet fokuserade på normalisering av funktionsnedsättning, vilket fortsatte under 1980- och 1990-talet. Dock skiftade fokus från representation till lagstiftning och politikernas utspel (Ljuslinder 2002, s. 161).

När funktionsnedsättning fick utrymme i TV-program riktades fokus på den fysiska kroppen och personerna skildrades utifrån föreställningar som fanns om gruppen.

Funktionsnedsättningen framställdes som individernas identitet och liv utan någon vidare fördjupning (Ljuslinder 2002, s. 161-163). Intentionerna var att normalisera funktionsnedsättning men då fokus låg på försörjningsförmåga, normalitet och den fysiska kroppen, gestaltades istället de ansträngningar och svårigheter i förhållande till det som

ansågs normalt. Effekten blev alltså tvärtemot intentionen. När gruppen av personer med funktionsnedsättningar framställdes som avvikande från det normala, påverkades dess sociala positionering negativt. De sågs som symboler för egenskaper och utseenden som ansågs negativt eller till och med skräckinjagande. När TV-programmen reproducerade konstruktioner av individerna som annorlunda, befästes konstruktionen av dem som "de andra" och föreställningarna kring att de inte var fullvärdiga samhällsmedlemmar följde med (ibid.).

Sändningarna följde den lagstiftning som gällde för de åtaganden som SVT hade att utgå ifrån. Detta innebar att det förekom sändningar där frågor gällande funktionsnedsättning lyftes, olika lagar debatterades och deras efterlevnad bevakades. Även kränkande behandling uppmärksammades och olika livsvillkor gestaltades (Ljuslinder 2002, s. 164-165).

TV-sändningarna innehöll dock indirekt förhållningssätt mot funktionsnedsättning som inte gynnade politiska mål gällande funktionsnedsättning och den terminologin som rekommenderades. I vissa fall motverkade dessutom representationerna förverkligandet av de politiska målen. Föreställningarna var svåra att förändra och det tog tid eftersom gamla synsätt inte försvann utan samexisterade med nya synsätt (ibid.).

Ett sätt att uppnå förändring är att se till att individer med funktionsnedsättningar representeras i TV-program som publik, programledare, skådespelare och som förälder (Ljuslinder 2002, s. 165). Ytterligare förslag från studien gällande hur de kan representeras mer normaliserande är att individer med egen erfarenhet ska vara de som uttrycker åsikter och erfarenheter när det talas om funktionsnedsättning, snarare än andra utan erfarenhet och som tillskrivs rollen som experter. Enligt studien kan det vara meningsfullt att gestalta funktionsnedsättningarnas svårigheter, problem och framförallt rättigheter som uteblivit men det får inte ske på bekostnad av individernas förmågor. Det är viktigt att negativa och fördomsfulla framställningar beskrivningar inte reproduceras (ibid., s. 165-166).

Internationell kontext

I en studie, genomförd utifrån en jämförande metod där amerikanska filmer och serier från 1960- till 1980-talet analyserades, undersökte Elliot och Byrd (1982) porträtteringen av personer med funktionsnedsättning. Studien visar att gruppen historiskt har porträtterats negativt och att individer med mentala funktionsnedsättningar framställdes som hotfulla och farliga. Karaktärerna med funktionsnedsättningar var arbetslösa eller tillhörde arbetarklassen.

När de porträtterades som arbetsföra hade de ofta arbete av låg status (Elliot & Byrd 1982, s. 349-351). De exkluderades från centrala familjeroller, hade sällan en partner och befann sig ofta på institutioner. Det förekom även skildringar där de i slutet av serien eller filmen botades från sin funktionsnedsättning. Egenskaperna rollerna tillskrevs var bland annat själviska, maktlösa, tråkiga och karaktärerna behövde ofta vård och var föremål för medlidande. Majoriteten av rollerna fokuserade på funktionsnedsättningen och hur den påverkade karaktärens liv (ibid., s. 349-351).

I en kvantitativ studie, med syfte att se vad individerna med funktionsnedsättning ansåg om hur de porträtterades i amerikansk media, kom Zhang och Haller (2013) fram till att amerikansk media porträtterade individer med funktionsnedsättningar positivt och negativt. Studien genomfördes genom webbenkäter och respondenterna var individer med funktionsnedsättning (Zhang & Haller 2013, s. 320-322). Media som exempelvis film, nyheter eller sociala medier, har stort inflytande över samhällets uppfattning om gruppen och som påverkar gruppens uppfattning om sin identitet och intellektuella potential. De negativa framställningarna i media kan leda till att personer med funktionsnedsättningar försöker dölja sin funktionsnedsättning i syfte att undvika allmänhetens fördomar. Aktivister har påpekat i flera årtionden att amerikansk nöjes- och nyhetsmedia antingen exkluderar gruppen i sitt innehåll eller att gruppen framställs negativt. Dessa framställningar har påverkat deras liv negativt (ibid., s. 320-322).

Amerikansk media har porträtterat personer med funktionsnedsättning utifrån tre olika modeller: patologiska, medicinska och vad de kallar för superfunktionsnedsatt-modellen (egen översättning¹) (Zhang & Haller 2013, s. 321). I den patologiska modellen porträtterades individerna som missgynnade och i behov av samhällets stöd men även att de utnyttjar sina kroppsliga funktionsnedsättningar för att få tillgång till privilegier på ett orättvist sätt. I den medicinska modellen framställdes de som beroende av vårdprofessioner, som antingen ska underlätta funktionsnedsättningen eller bota dem. I superfunktionsnedsatt-modellen framställdes individerna som övermänskliga utifrån att de levde ett liv precis som andra

¹ Det ursprungliga engelska begreppet är *supercrip*, som härstammar från begreppet *crippled*, som betyder handikappad. Egen översättning tillämpas då begreppet handikappad inte rekommenderas att användas och har, som beskrivits ovan, en negativ bakgrund. Begreppet har associerats med negativa föreställningar såsom belastning eller hinder och framför allt att det är en nackdel av en allmän innebörd

individer eller att de uppnådde prestationer som de inte förväntades klara av (ibid.). Den sistnämnda modellen anses vara empowering jämfört med de andra två modellerna, vilket innebär att individens egna förmåga att hantera sina egna resurser och förmågor stärks. Majoriteten av framställningarna av gruppen i media har varit negativa då de oftast framställdes som att de genomgått trauma eller stress, lider av psykiska sjukdomar eller betar sig annorlunda jämfört med normen (ibid.).

Respondenterna ansåg att de framställs som offer, missgynnade eller övermänskliga i amerikansk media. Att framställa gruppen som övermänskliga kan ses som positivt, men det skapar också ouppnåeliga mål och falska förhoppningar som individerna ska förhålla sig till genom att porträttera gruppen som övermänskliga enligt respondenterna (Zhang & Haller 2013, s. 329-330). Detta kan leda till känslan av otillräcklighet om de inte kan bete sig eller nå samma mål som den övermänskliga individen i media har gjort. Vissa respondenter upplevde dock denna typ av porträttering som positiv och att deras självidentitet förstärks på ett positivt sätt. När gruppen framställs som hjälplösa offer i media kan det leda till att de upplever att de är sämre än övriga individer, enligt respondenternas svar. Studien framför att media inte bör fokusera på individernas funktionsnedsättning utan snarare informera och rapportera utifrån deras perspektiv (ibid.).

I en studie, genomförd med systematisk översikt av 17 fallstudier från olika länder som publicerades mellan 2001-2017, undersökte Rees, Robinson och Shields (2019) hur media i olika delar av världen framställde elitidrottare med funktionsnedsättningar. Internationell media - vare sig nyhetsmedia från Tjeckien eller Kanada eller inslag från paralympiska spelen från 1996 i USA - nämnde eller visade inte bilder av paralympiska elitidrottare i samma utsträckning som övriga elitidrottare (Rees, Robinson & Shields 2019, s. 376). Porträtteringen av elitidrottare med funktionsnedsättning framställs kontinuerligt beundrande där medlidande ofta framhävs. Även om gruppen porträtterades på ett positivt sätt under paralympiska spelen 1996 förekom det fortfarande nedsättande kommentarer såsom att paralympiska spelen inte var någon riktig tävling och att atleterna inte räknades som riktiga elitidrottare (ibid., s. 374).

Olympiska spelen nämns och rapporteras sex gånger mer än paralympiska spelen och när det gäller foton visas olympiska spelen det tio gånger mer jämfört med paralympiska spelen. I framställningen av elitidrottare med funktionsnedsättning riktas fokus på själva

funktionsnedsättningen och medicinska beskrivningar (Rees, Robinson & Shields 2019, s. 376-378). Gruppen beskrivs som övermänskliga och begreppet superfunktionsnedsatt används och de beskrivs som robotar och freak shows. Atleter som sitter i rullstol får mest utrymme i media och det rapporteras främst kring individer har genomgått amputation. Elitidrottare med cerebral pares, som är en fysisk funktionsnedsättning som ibland kan medföra intellektuell funktionsnedsättning, nämns knappt alls (ibid.).

Diskussion av tidigare forskning

Utifrån de studier som lyfts kan man utläsa vissa mönster. Det förekom perioder där individer med funktionsnedsättning doldes i västvärlden och i Sverige. Detta visar att människosynen gällande individerna differentierade sig avsevärt från individer utan funktionsnedsättning. Det kan tolkas som att de inte ansågs vara värda lika mycket och att funktionsnedsättning innebar skam. Utifrån fynden ovan kan det även utläsas att föreställningar i den svenska kontexten överensstämmer med den övriga västerländska kontexten där personer med funktionsnedsättning räknades under kategorin fattiga. Det finns dock en viss diskrepans gällande hur de betraktades under medeltiden då Mackelprang och Salsgiver (1996) beskriver att de ansågs vara besatta medan Ljuslinder (2002) skriver att de ansågs vara heliga. Det är dock tydligt att de inte ansågs vara vanliga människor. Det framkommer inte om detta gällde vissa specifika geografiska områden eller varför det finns olika uppfattningar kring detta. Det finns ett mönster som kontinuerligt återkommer i studierna, nämligen att personer med funktionsnedsättning anses avvikande på ett eller annat sätt. Ovan redovisade studier är av vikt för denna uppsats då det möjliggör att undersöka om det är så även idag.

Ljuslinder (2002) redogör i sin studie att synen på personer med funktionsnedsättning förändrades i Sverige under 1900-talet och att välfärdsstaten tog mer ansvar. Ett synsätt av universalism började dominera istället för synsättet med värdiga kontra icke-värdiga medborgare. Seemans (2007) studie visar dock att det, trots välfärdsstatens ansvar, fortfarande förekom negativa inställningar mot gruppen, vilket Ljuslinder inte nämner i sin studie. Detta väcker tanken om varför Ljuslinder inte väljer att lyfta Vipeholmsexperimentet.

Både Zhang och Haller (2013) och Rees, Robinson och Shields (2019) studier lyfter begreppet superfunktionsnedsatt. Även om Zhang och Hallers studie visar att gruppen själva

ser det som positivt finns anledning att problematisera framställningen då orealistiska mål skapas och som andra individer ska förhålla sig till.

Det är alltså inte enbart de språkliga framställningarna som varit negativa utan även behandlingen av människor med funktionsnedsättningar. De skulle döljas från övriga befolkningen, avskiljas från samhället och under Romarriket skulle de lämnas för att dö. Om gruppen framställs negativt av media, som allmänheten tar del av, finns risken att dessa framställningar ses som sanning av allmänheten. Ovan redovisades att tidigare uppfattningar av gruppen kom att påverka de yrkesverksammas praktik, vilket innebär att framställningar alltså kan ha betydelse för bemötandet av individer med funktionsnedsättning.

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel beskrivs Michael Pickerings teoretiska ramverk, vilket används i analysen i denna undersökning (2001; 2007). Ramverket handlar om stereotyper och stereotypisering, samt konsekvenser av detta för vissa gruppers marginalisering. En viktig anledning till att Pickerings ramverk har valts för detta arbete är att stereotypisering relateras till maktstrukturer och dess sociala konsekvenser. Pickerings (2001) resonemang om stereotyper som verktyg för maktutövande är grunden till uppsatsens relevans för socialt arbete. Genom att undersöka stereotyper om personer med funktionsnedsättning undersöks också en aspekt av maktutövande mot gruppen. Bättre förståelse för gruppens utsatthet och betydelsen av att använda språkbruk som inte stereotypiserar skulle kunna förbättra det sociala arbetet med gruppen. En annan anledning är att Pickering menar att man kan och bör undvika stereotypisering. Han menar även att det går att motverka stereotyper genom att synliggöra dem. Detta gör det meningsfullt att använda hans teoretiska ramverk i analysen eftersom större kunskap om stereotypisering enligt detta ramverk både kan motverka stereotyper och förebygga dem.

Stereotyper och stereotypisering

Stereotypisering definieras som skapandet av rigida representationer av andra människor, genom att människor delas in i kategorier baserat på någon karaktäristika de antas dela (Pickering 2007, s. 1). Denna process resulterar i en inflexibel och förenklad framställning av människor som baseras på vilken kategori de tillhör och vilka homogeniserade egenskaper som kopplas till den kategorin. Stereotypen skapar alltså ett synsätt på människor utifrån deras kategoritillhörighet och begränsar människor till antaganden om hela kategorin, istället för att se dem som enskilda individer (ibid.). Pickering problematiserar fenomenet stereotypisering och gör ett politiskt ställningstagande då han anlägger sin förklaringsmodell på sociala orättvisor, främst rasism (Pickering 2001). Läsaren uppmanas att undvika att delta i förtryck genom stereotypisering och istället syna stereotyperna och stereotypiseringsprocessen för att motverka dem (Pickering 2001, s. 3-4; s. 71). Stereotypiseringen beskrivs ur ett europeiskt perspektiv. Ramverket används för att diskutera maktstrukturer i världen, postkolonialism samt hur stereotypisering har använts som verktyg för Europas maktutövande över människor från andra världsdelar (ibid.).

Ramverket är användbart i uppsatsen då det ger en förklaringsmodell till hur stereotyper bildas och upprätthålls samt vilken roll stereotyper spelar i samhället (Pickering 2001). Med fokus på effekterna av stereotyper och kopplingen mellan stereotypisering och maktstrukturer kan förklaringsmodellen användas i uppsatsen för att diskutera tidningarnas beskrivningar i förhållande till samhället i stort. Med hjälp av ramverket möjliggörs diskussion och analys av beskrivningarna av personer med funktionsnedsättning som framkommer i tidningar som även kan sträcka sig bortom själva tidningarna och appliceras i ett större socialt sammanhang. Hur beskrivningar av personer med funktionsnedsättning i svenska tidningar kan relateras till förtryck av gruppen ur ett mer övergripande perspektiv möjliggörs är utgångspunkten uppsatsens relevans för socialt arbete. Genom strävan mot en ökad förståelse för det förtryck som personer med funktionsnedsättning utsätts för, vilket redovisas i kapitel 2 Forskningsläget, möjliggör man för ett mer anpassat stöd till gruppen samt att förtrycket kan motarbetas.

Distinktionen mellan stereotyper och kognitiva kategorier

Pickerings ramverk innefattar användbara distinktioner mellan stereotyper och kognitiva kategorier (Pickering 2001). En vanlig uppfattning, utbredd över flera vetenskapliga fält, är att stereotyper är nödvändiga för människans kognitiva funktion, då begreppet stereotyper ses som synonymt med kategorier (ibid., s. 2). Många forskare inom kognitions- och socialpsykologi menar att stereotyper är nödvändiga för att strukturera upp processandet av den sociala omvärlden (Gross 2005, s. 385). Detta resonemang bygger dock på uppfattningen att stereotyper är densamma som kategorier, eller att de är en typ av kategorier, och att kategorisering är en nödvändig strategi för att tolka omvärlden (ibid.). Enligt Pickering går begreppen kategorier och stereotyper att skilja åt och att endast kategorier är nödvändiga för människans kognition. De två begreppens betydelser överlappar med varandra ibland dock (Pickering 2001, s. 2). Kategorisering är en del av stereotypisering och Pickering beskriver att stereotypa bedömningar av människor “revolve around an alleged characteristic of the category to which they are assigned” (Pickering 2007, s. 1). Stereotypisering inte är nödvändigt men kategorisering är det, enligt Pickering (2001, s. 3-4). Det finns alltså kategorisering som inte involverar stereotypisering men stereotypisering involverar per definition kategorisering. Det är viktigt att göra distinktionen mellan kategorier och stereotyper för att synliggöra aspekter av stereotypisering som annars går förlorade. Förklaringsmodellen pekar särskilt på hur stereotyper används som maktmedel och har

förtryckande konsekvenser (ibid.), hur stereotyper framställer en social grupp som homogen med några få generaliserade karaktäristika samt att de innehåller en värdering av gruppen som avvikande från normen (ibid., s. 5; s. 197-202). Kategorier är å andra sidan flexibla strukturer som är nödvändiga för att förstå omvärlden.

Det finns inget tydligt konsensus kring definitionen av begreppet stereotyp. Olika definitioner används i olika forskningstraditioner. Stereotyp är en uppsättning egenskaper som en grupp individer anses dela utifrån tillhörighet i samma sociala kategori (Ashmore & Del Boca 1981, s. 16). Denna definition kan delvis förenas med Pickerings beskrivning av stereotypisering och hur det resulterar i stereotyper: "Stereotyping is a way of representing and judging other people in fixed, unyielding terms. These revolve around an alleged characteristic of the category to which they are assigned. They are reduced to the stereotype that results from this, rather than being viewed as individuals with their own personal features and qualities" (Pickering 2007, s. 1). Uppsatsen utgår från Pickerings definitioner av stereotyper och kategorier. Pickerings teoretiska ram kopplar han till rasistiska stereotyper men ramverket om stereotyper beskrivs som giltigt för stereotyper i allmänhet. Ramverket kommer appliceras på beskrivningarna av personer med funktionsnedsättning i tidningsartiklarna för att få syn på och nå en fördjupad förståelse om ifall, och isåfall hur, dessa beskrivningar förmedlar stereotyper om gruppen, vilket skulle ses som uttryck för diskriminering baserat på funktionalitet.

Konsensus om vad som är avvikande definierar vad som anses normalt. Normalitet förlorar därmed sin betydelse om den inte ställs i relation till det som anses avvikande (Pickering 2001, s. 197-202). Detta resonemang knyts till begreppet stereotypisering som påstås vara en typ av social kontroll genom att skilja mellan vad som är socialt acceptabelt respektive oacceptabelt. Detta tar sig uttryck genom konstruktioner av normalitet respektive avvikande från normen där det som följer normen anses acceptabelt. Detta motsatsförhållande innehåller värderingar av skillnaderna som konstrueras mellan grupper när en grupp utmålas som normal och den andra utmålas som avvikande (Pickering 2001, s. 197-202). Stereotypisering är alltså en dubbelsidig process där en grupp beskrivs som avvikande från normen och den dominerande gruppen utmålas som normal och som man jämför med (ibid.). På så sätt upprätthåller och reproducerar stereotyper de normer som är status quo. Stereotyper är rigida eftersom de reproducerar existerande maktstrukturer, vilka gynnas av att status quo upprätthålls (ibid., kap. 1-2). Stereotyper används för att ge intryck av att maktförhållanden i

samhället är permanenta och stereotypisering som process innebär ett uteslutande av alternativa tolkningar av omvärlden till fördel för status quo (ibid.). Stereotyper är alltså inte bara uttryck för de uppfattningar som allmänheten har om gruppen - de är även maktmedel som utmålar grupper som permanent underordnade.

Trots att stereotyper förmedlar en fixerad bild av omvärlden, stöter människor på fenomen som inte passar in i denna bild (Pickering 2001, kap. 1-2). Vid dessa tillfällen ställs man inför ett dilemma där man antingen kan förstärka stereotyper, vilket ger upplevelsen av stabilitet och trygghet, eller istället välja ett mer öppet synsätt som tillåter större komplexitet (ibid.). Stereotypisering innebär att alternativa tolkningar ignoreras för att lyfta fram stereotypen - den förenklade, rigida bilden av något (ibid.). Stereotypisering behöver verka naturlig för att vara effektiv (ibid., s. 71), och det ovan nämnda dilemmat bör alltså vara omedvetet. Det mest effektiva sättet att motverka stereotypisering är att medvetandegöra stereotypiseringen (ibid.). Denna uppsats kan bidra till detta medvetandegörande.

Kategorier

Kategorier definieras som enheter där fenomen ordnas in baserat på att de delar liknande karaktäristika (Pickering 2001, s. 28-29). Pickering menar att kategorisering är nödvändigt för människors kognitiva funktion för att kunna sortera bland intryck och på så sätt tolka och förstå omvärlden (ibid., s. 2-3). Människan kan förhålla sig till kategorierna på ett flexibelt sätt och hantera både skillnader och likheter inom kategorier (ibid., s. 28-29). Människan kan hantera när någon inte passar in i en kategori och då förstå detta som ett individuellt fall och förstå var och en av de som ingår i kategorin som individer samtidigt som de ingår i en kategori. Kategorier är inte lika tydligt avgränsade från varandra som stereotyper och kan flyta in i varandra och kategorier kan utan motstånd modifieras till följd av ny information från omvärlden (Pickering 2001, s. 3). Kategorier, med alla de egenskaper som Pickering beskriver, möjliggör för komplexitet, öppenhet och flexibilitet (ibid., s. 3-4).

Förmedling, upprätthållande och reproduktion av stereotyper genom språk

Media spelar en avgörande roll för förmedling av kulturell information och är viktig för hur stereotyper tar form och förmedlas (Pickering 2001, s. 32). Moderna mediekanaler, såsom film, reklam och tidningar, beskrivs som en grogrund för stereotyper (Pickering 2007, s. 3). Vilka mekanismer som är involverade i förmedlingen framkommer inte och inte heller

detaljer kring själva förmedlingen men att stereotypiska budskap förmedlas genom exempelvis reklam och litteratur (Pickering 2001). De exempel Pickering lyfter handlar om rasistiska stereotyper men de slutsatser han drar gäller stereotypisering i allmänhet. Detta kopplas i denna uppsats till stereotyper kring personer med funktionsnedsättning. Stereotyper genomsyrar de dominerande diskurserna, de förmedlas genom olika former av media och detta både grundas på existerande stereotyper och förstärker dem vidare. Stereotyper används för att skapa avstånd mellan sig själv och det som ses som annorlunda genom att det egna, välbekanta som normalt konstrueras och skillnader konstrueras som avsteg från denna normalitet (ibid., s. 48).

För att kunna skilja ut vad som är ett uttryck för en stereotyp i uppsatsens insamlade empiri kommer utgångspunkten för uppsatsens andra frågeställning vara de egenskaper som Pickering har lyft som centrala för stereotyper (Pickering 2001). Med hjälp av dessa kommer beskrivningar som ger uttryck för stereotyper att skiljas ut, vilket möjliggör undersökningen av utsträckningen av stereotypisering av personer med funktionsnedsättning i texterna och hur de tar sig uttryck. Dessa egenskaper har beskrivits i detalj ovan men kortfattat handlar det om följande kännetecken för stereotyper:

- De används som maktmedel.
- De ger intryck av att existerande maktstrukturer är permanenta.
- De är rigida, med tydliga avgränsningar.
- De upprättar ett motsatsförhållande mellan grupper där en grupp utmålas som avvikande och den andra utmålas som normal.
- De föreskriver alltid en hierarkisk ordning, där den grupp som stereotypiseras underordnas gentemot den grupp som utmålas som normal.
- De utesluter alternativa tolkningar.
- De både grundar sig på, och förstärker vidare, existerande normer och stereotyper.
- De innehåller värderingar.
- De förminskar människor till de egenskaper som stereotypen föreskriver åt dem.
- De framställer en hel grupp som homogen och definierar den utifrån några få bestämda egenskaper.

4. Metod och metodologiska överväganden

Detta kapitel avser beskriva och diskutera metodansatsen för uppsatsen samt hur databearbetningen och analysen genomförts. Urval, vilka avgränsningar som tillämpades och metodens tillförlitlighet redovisas även. Kapitlet avslutas med redovisning av etiska överväganden för denna uppsats.

Metodologiska överväganden

Kvalitativ forskning syftar till att förstå och tolka upplevelser som exempel, där empirin utgörs av mjuka data, exempelvis i form av tolkande analyser. Forskarens tolkning och uppfattning av exempelvis sociala sammanhang eller mönster är i fokus (Holme & Solvang 1997, s. 76; Patel & Davidson 2019, s. 52). Eftersom syftet med uppsatsen är att undersöka hur personer med funktionsnedsättning beskrivs i svenska tidningar och hur beskrivningarna kan relateras till teori om hur stereotyper skapas och upprätthålls anses kvalitativ metod lämplig.

Inom kvalitativ analys av dokument är kvalitativ innehållsanalys det vanligaste tillvägagångssättet. Kvalitativ innehållsanalys innebär att forskaren söker efter mönster och teman i det bearbetade empiriska materialet (Bryman 2018, s. 677). Kvalitativ innehållsanalys kan användas för att nå en förståelse för olika mediers framställning av samhällsfenomen. Denna metod innebär att texter väljs ut och utifrån innehållet tolkas innebörden av texterna utifrån ett avgränsat undersökningsproblem (Widén 2019, s. 193-195). Det empiriska materialet i denna studie består av artiklar från svenska tidningar. Tidningsartiklar utgör en vanlig källa när kvalitativ innehållsanalys tillämpas (Bryman 2018, s. 657).

Urval

Det empiriska materialet i uppsatsen utgörs av i tidningsartiklar från fyra svenska tidningar: Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter (DN) och Svenska Dagbladet (SvD). Tidningarna valdes ut då de hade störst räckvidd 2022, definierat utifrån antal läsare (Kantar Sifo 2022). Valet av empiriskt material baserades på ett antagande om att beskrivningar av personer med funktionsnedsättning i artiklarna både speglar allmänhetens uppfattningar om gruppen och påverkar dem. Detta antagande kommer ur Pickerings beskrivning av hur stereotyper som

finns i den sociala omvärlden speglas och reproduceras genom media (Pickering 2001). Det framstår för oss som omöjligt att säkerställa i vilken utsträckning media påverkar respektive påverkas av allmänhetens uppfattningar, men vi håller med Pickering i tron att människor både påverkas av och påverkar media. Tidningarnas räckvidd bedömdes relevant baserat på detta antagande, då det var av vikt att använda material som allmänheten i så hög grad som möjligt läser. 15 artiklar från varje tidning valdes för att komma upp i totalt 60 artiklar. Beslutet om materialets omfattning fattades baserat på rimlighet att analysera mängden artiklar med tanke på tidsbegränsningen. Omfattningen behövde samtidigt vara tillräcklig för att möjliggöra analys och besvarande av frågeställningarna. Det är svårt att avgöra hur stort material som behövs i en kvalitativ undersökning då färre fall möjliggör en mer djupgående analys men samtidigt krävs en viss omfattning för att uppnå trovärdighet (Bryman 2018, s. 506-511).

För detta arbete tillämpas ett målstyrt urval, vilket innebär att fallen väljs ut beroende på relevansen för forskningsfrågorna (Bryman 2018, s. 496). För att välja ut fallen formuleras kriterier som skiljer ut de fall som är relevanta för forskningsfrågan och som därmed ska användas i undersökningen (ibid.). För denna undersökning följde urvalet en rad kriterier som formulerats för att välja ut tidningsartiklar. Kriterierna var att sökorden funktionsnedsättning samt förmåga nämns i artikeln, att artikeln innehåller beskrivningar av personer med funktionsnedsättning och/eller beskrivningar av dessa personers förmåga samt att artikeln är en av de senaste 15 publicerade från vardera av de valda tidningarna.

Vi valde sökorden funktionsnedsättning och förmåga för att finna sökresultat som relaterade till forskningsfrågorna. *Funktionsnedsättning* valdes som sökord baserat på Socialstyrelsens definition av ordets innebörd som en nedsättning som uppstår på grund av sjukdom eller skada som är medfödd eller förvärvad (Socialstyrelsen 2022). Sökordet *förmåga* valdes för att förmåga, eller brist på förmåga, är ett vanligt tema bland stereotyper om personer med funktionsnedsättning och benämningar om gruppen (Ljuslinder 2002; Mackelprang & Salsgiver 1996; Nario-Redmond 2010).

Sökningen efter artiklar gjordes i Mediarkivet, en databas av företaget Retriever som innehåller ungefär 100 miljoner artiklar (Retriever 2021). Tillgång till denna databas fick vi genom LUBsearch. Sökningen gjordes på de fyra valda tidningarna, avgränsat till Riksmedia och exklusive premiummaterial (d.v.s. när tidningen kräver att läsaren har betalkonto för att

ge tillgång till materialet) och TV-material. Sökorden *funktionsnedsättning* och *förmåga* användes i kombination för att hitta artiklar som innehöll båda begreppen. Sökningen avgränsades till tio år och gav 287 träffar totalt. Sedan sållade vi ut de 15 senaste artiklarna hos varje tidning som innehöll beskrivningar av personer med funktionsnedsättning samt på berörde dessa personers förmåga. Exempelvis valde vi bort två artiklar som handlade om luftkonditionering och extremvärme men där personer med funktionsnedsättning nämndes i en mening utifrån svårare förmåga att reglera kroppstemperatur. Sökningen gjordes över två dagar den 2022-11-23 och 2022-11-24. Artiklarna består bland annat av tio debattartiklar, elva intervjuer och 24 nyhetsartiklar, vilket framkommer i bilaga 1. Längden på artiklarna varierade mellan ca 500-2000 ord. Artiklarnas publiceringsdatum sträckte sig över en tidsperiod mellan 2013-09-10 och 2022-11-22.

Metodens tillförlitlighet

Olika forskningsmetoder i olika sammanhang kräver olika kriterier för bedömning av kvalitet och tillförlitlighet (Guba & Lincoln 1986). Författarna menar att forskning som sker i naturliga sammanhang - till skillnad från i laboratorier - kräver andra kriterier än de traditionella kraven på reliabilitet och validitet (ibid., s. 15-18). Skillnaden mellan dessa olika typer av forskning och deras olika förutsättningar att uppfylla tillförlitlighetskrav kopplas till olika syn på verkligheten. Traditionella synen på reliabilitet och validitet utgår från att det finns en enda verklighet och att forskningsresultat om denna verklighet ska vara bestående och replikerbara (Guba & Lincoln 1985, s. 37). Denna syn på verkligheten inte passar forskning som fokuserar på naturliga miljöer och involverar mängder av variabler som inte går att kontrollera - exempelvis sociala sammanhang. Det är mer lämpligt att se verkligheten som mångsidig och föränderlig - som någonting som löpande konstrueras (Guba & Lincoln 1985, s. 37). I detta arbete undersöks ett naturligt sammanhang - beskrivningar i tidningsartiklar. Vi utgår från en syn på verkligheten som mångsidig och som en produkt av löpande konstruktioner. Undersökningen fokuserar på konstruktionerna av personer med funktionsnedsättning genom de beskrivningar som används och i vilken mån dessa konstruktioner bidrar till att upprätthålla eller motverka stereotyper om gruppen. De frågor som traditionella kriterier är menade att besvara är relevanta men kriterierna behöver anpassas (ibid., s. 218).

Kriteriet “credibility” används för att besvara frågan om resultaten stämmer överens med vad som är sant enligt de människor som undersökningen handlar om och det sammanhang som undersökningen genomförts i (Guba & Lincoln 1985, s. 218). Eftersom vi undersöker skriftliga beskrivningar - inte människor - kommer detta kriterium att handla om vilken version av verkligheten som framställs i tidningsartiklarna och huruvida resultaten speglar den verklighetsbilden. Detta kriterium handlar om att i möjligaste mån säkerställa att man förstår materialet på ett rättvisande sätt (Bryman 2018, s. 467) och det är då den verklighet som framställs i sammanhanget av tidningarna som ska speglas i resultaten.

För att bearbeta materialet kan triangulering användas med hjälp av olika metoder eller olika personer (Guba & Lincoln 1986, s. 18-19). I denna undersökning är vi två personer som initialt bearbetar materialet tillsammans och sedan bearbetar vi parallellt, varpå vi jämför våra tolkningar av materialet med varandra. Genom denna bearbetning ökar uppsatsens credibility eftersom det minskar risken för missförstånd av materialet. I bearbetningen av materialet strävar vi efter att bortse från teoretisk utgångspunkt och andra eventuella förväntningar på materialet i syfte att i möjligaste mån betrakta materialet på ett öppet sätt utan förutfattade meningar.

Kriteriet “transferability” används för att besvara frågan om hur applicerbara resultaten är i andra sammanhang och med andra respondenter (Guba & Lincoln 1985, s. 218).

För att möjliggöra att andra kan testa applicerbarheten av våra resultat i andra sammanhang strävar vi efter att beskriva undersökningens process, sammanhanget och materialet på ett tydligt och detaljerat sätt. Detta kriterium handlar om att, genom “täta beskrivningar”, möjliggöra för andra att avgöra om undersökningens resultat är applicerbara i annat sammanhang (Bryman 2018, s. 468). Utförliga beskrivningar kan hjälpa andra att bedöma i vilken grad sammanhanget för undersökningen liknar andra sammanhang (Guba & Lincoln 1986, s. 19). Därmed kan andra med hjälp av beskrivningarna avgöra huruvida det kan vara fruktbart att applicera resultaten även i ett annat sammanhang. Vi har i detta arbete strävat efter att beskriva undersökningens process och sammanhang på ett utförligt sätt för att möjliggöra transferability.

Kriteriet “dependability” används för att besvara frågan om hur säkert samma resultat skulle kunna uppnås om undersökningen replikerades i liknande sammanhang med liknande respondenter (Guba & Lincoln 1985, s. 218). För att kunna testa replikerbarheten i

undersökningen rekommenderas att man gör en "audit" och låter denna granskas av någon utomstående (Guba & Lincoln 1986, s. 19). En sådan audit innebär att man för anteckningar över undersökningens faser, inklusive alla beslut som tagits under forskningsprocessen och allt material som samlats in och låter dessa granskas av någon utomstående (Bryman 2018, s. 468-469). Detta ska sedan bedömas av exempelvis kollegor för att avgöra om det går att dra teoretiska slutsatser från undersökningens resultat (ibid.). I denna undersökning har vi genom alla faser strävat efter att föra anteckningar över processen, de beslut som tagits och det material som samlats in. Vi har inte haft möjlighet att låta vårt material granskas på en sådan detaljnivå som författarna rekommenderar på grund av arbetets tidsbegränsningar. Enligt Bryman är denna metod för att öka dependability inte särskilt vanlig just på grund av den arbetsbörda som den innebär (ibid.). Eftersom dependability enligt författarna stärks av att låta processen granskas av utomstående och låta dessa utomstående bedöma kvaliteten bör den också stärkas av att undersökningen beskrivs på ett transparent och utförligt sätt (Guba & Lincoln 1986, s. 19; Bryman 2018, s. 468-469). På så sätt kan även läsare som tar del av arbetet bedöma undersökningens grad av dependability. I detta arbete har vi strävat efter att så utförligt och transparent som möjligt beskriva alla undersökningens faser och ställningstaganden, främst i metodkapitlet. Vår förhoppning är att läsare utifrån dessa beskrivningar kan bedöma kvaliteten på de metoder som tillämpats och de beslut som tagits.

Kriteriet "confirmability" används för att besvara frågan om vilken grad resultaten kommer av sammanhanget och respondenterna och inte av eventuell skevhet hos forskaren (Guba & Lincoln 1985, s. 218). Kriteriet confirmability handlar om att forskaren ska sträva efter en neutral hållning i undersökningen och att hen åtminstone inte medvetet ska ha låtit processen påverkas av några personliga faktorer såsom egna värderingar (Bryman 2018, s. 470). Bryman framhåller dock att det inte är möjligt att förhålla sig på ett helt objektivt sätt utan målsättningen är att säkerställa att forskaren agerat i god tro (ibid.). En undersöknings confirmability kan stärkas av att genomföra en audit, som redovisats ovan (Guba & Lincoln 1986, s. 19). Vi har i detta arbete strävat efter att inta en neutral hållning till undersökningen. Vi har använt oss av Pickerings (2001) teoretiska ramverk som perspektiv i tolkningen av materialet, vilket vi också redovisat i detalj i kapitel 3, Teoretiska Utgångspunkter. Vi har inte medvetet låtit undersökningen påverkas av personliga skevheter. Vi har även strävat efter att beskriva resultat och slutledningar på ett transparent och utförligt sätt för att läsare ska kunna ta del av dem och göra en bedömning av undersökningens confirmability.

Bearbetning och analys

Begreppet hermeneutik härstammar från det grekiska språket och innebär förklara och tolka. Hermeneutik är en historisk tolkningstradition som kvalitativ innehållsanalys följer, vilket innebär att forskaren läser, försöker förstå och sedan skapar forskaren mening utifrån texterna som analyseras. Det kan vara fokus på författaren till textens avsikt eller så kan fokus utgöra hur olika läsare tolkar samma underlag (Widén 2019, s. 195). När urvalet är gjort och empirin har samlats in ska analysen påbörjas genom att texterna läses igenom och bearbetas utifrån kodning eller tematisering (ibid., s. 205).

Efter att tidningsartiklarna valdes ut lästes de igenom flertal gånger och sedan genomfördes en initial kodning för att skilja ut de delar av artiklarna som beskriver personer med funktionsnedsättning och/eller deras förmåga. För att besvara den första frågeställningen gjordes en tematisering för att skilja ut de olika sätt som personer med funktionsnedsättning beskrevs med fokus på vilka egenskaper som tillskrevs dem, vilket redovisas i bilaga 2. Varje egenskap eller beskrivning skrevs upp, till exempel nedsatt kommunikationsförmåga, och sedan skrevs varje artikel upp som hade samma eller liknande beskrivning för att se hur många som beskrev individerna på liknande sätt. Sedan har innehållet även tematiserats utifrån de kännetecken, framkommer i kapitel 3 Teoretiska utgångspunkter, för stereotyper som Pickering (2001) framhåller för att beskriva olika aspekter av stereotyper. Alla kännetecken skrevs upp och utifrån dessa sorterades de olika artiklarna in utifrån vilket kännetecken de ansågs passa in under. Vissa kännetecken överlappade varandra och av den anledningen sattes de ihop, vilket också redovisas i bilaga 2. Vissa artiklar passade in under flera kännetecken och placerades då också under dessa. I tematiseringen markerades det dessutom när det var individer med funktionsnedsättning som själva kom till tals och vilka artiklar som motarbetade stereotyper.

Inom kvalitativ innehållsanalys förekommer det tre olika dimensioner för analysen. Det som utgör första dimensionen är när författaren till texten analyseras och vilka intressen som författaren kan ha tillskrivit texten. När fokus riktas mot textens språkliga innehåll och innebörder i textens innehåll är det andra dimensionen som tillämpas. Utifrån denna analytiska dimension undersöks till exempel språkliga beteckningar och vilka begrepp som används. Genom denna dimension kan kunskap om innebörden av innehållet och språket i texten förmedlas. Den tredje och sista dimensionen innebär att de innebörder som texten kan

innebära i ett sammanhang utanför texten tolkas. Det handlar om att analysera texten och dess betydelse i relation till samhället och den kontext texten är skriven i. Genom denna dimension kan olika samhällsstrukturer, till exempel de värderingar, normer och idéer som dominerar, tolkas utifrån texten (Widén 2019, s. 195-197). I denna uppsats kommer andra och tredje dimensionen av analys tillämpas utifrån syfte och frågeställningar.

Etiska överväganden

Forskningskravet innebär att forskningen ska innehålla hög kvalitet och att kunskaper ska fördjupas och utvecklas samt att metoder ska förbättras. Samhällets medborgare skyddas av individskyddskravet, som innebär att individer inte får utsättas för fysisk skada, kränkningar eller psykisk skada (HSFR 1990). Inget av dessa två krav är absoluta utan det krävs alltid en övervägning - värdet av det eventuella kunskapsutvecklingen kontra risker att individer utsätts för negativa konsekvenser. Deltagare i studier berörs av flera grundläggande frågor med etisk utgångspunkt, nämligen frågor om integritet, frivillighet, anonymitet och konfidentialitet. Inom svensk forskning finns fyra etiska huvudkrav: informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet. Kraven utarbetades av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) (HSFR 1990, s. 5f; Eldén 2020, s. 29; Bryman 2018, s. 170).

Informationskravet innebär att de som är berörda av forskningen, till exempel att de ska medverka i en intervju, ska bli informerade om studiens syfte, att deltagandet är frivilligt och att de därmed kan avsluta sin medverkan omedelbart. Det ska även framgå att informationen de berörda lämnar enbart kommer användas för forskning och inget annat (HSFR 1990, s. 7). Uppsatsens syfte är att undersöka hur svenska dagstidningar beskriver individer med funktionsnedsättning, vilket innebär att det är dessa individer och författarna till artiklarna som är de personer som berörs av denna studie. Eftersom artiklarna har publicerats i dagstidningarnas pappersformat och på deras hemsidor har allmänheten därmed fått ta del av dem. Utifrån detta förekommer det svårigheter att avgöra om dessa artiklar utgjort någon skada för de individer som benämns i artiklarna. Artiklarna är redan publicerade och allmänheten kan ta del av dem, vilket innebär att informationskravet inte blir lika strikt tillämpad i denna studie jämfört med om studien skulle använda intervjuer som kvalitativ metod för att samla in empiri.

Samtyckeskravet innebär att de som deltar i en studie ska lämna samtycke till forskaren innan forskaren tar del av informationen. Om uppgifter om deltagare hämtas från myndighetsregister eller att informationen har lämnats via massmedier är samtycke inte någonting som forskaren behöver be om (HSFR 1990, s. 9-10). Författarna till artiklarna har indirekt gett samtycke till att andra får ta del av deras skrivna material genom att artiklarna har publicerats.

Konfidentialitetskravet innebär att personuppgifter som deltagarna lämnar in ska förvaras på ett lämpligt sätt, vilket innebär att obehöriga inte kan ta del av informationen. Det är tystnadsplikt som gäller och personuppgifter ska koda så att enskilda individer inte kan identifieras av andra som tar del av uppgifterna. Det ska rent praktiskt vara omöjligt för obehöriga att kunna ta del av uppgifterna (HSFR 1990, s. 12). Eftersom det är artiklar som finns tillgängliga för allmänheten att ta del av som utgör empirin i denna studie, tillämpas inte detta krav heller.

Nyttjandekravet innebär att uppgifterna som deltagarna lämnar enbart ska användas för forskningen och inte för till exempel kommersiella bruk eller för åtgärder eller beslut som påverkar deltagaren direkt, till exempel att deltagaren tvångsintar (HSFR 1990, s 14). Detta krav kommer inte heller tillämpas då artiklarna är publicerade för allmänheten att ta del av.

Även om flera av de etiska kraven inte tillämpas i denna studie är det viktigt att diskutera och reflektera kring dem under studiens gång för att säkerställa att studien är etiskt försvarbar. Utöver dessa etiska huvudkrav måste forskare och studenter förhålla sig till dataskyddsförordningen, som gäller sedan 2018. Lagen omfattar bestämmelser kring hur personuppgifter får och ska behandlas. Den engelska benämningen är General Data Protection Regulation (GDPR) och det är den engelska förkortningen som är den allmänna benämningen på lagen (Linnéuniversitetet 2021). Det krävs samtycke för att få hantera individers personuppgifter. Vissa personuppgifter anses känsliga, till exempel uppgifter om etniskt ursprung, religiös övertygelse och politiska åsikter. Dessa omfattas därav av strikta krav enligt GDPR (ibid.). Eftersom denna studie inte samlar in några personuppgifter, behandlas inte lagens olika krav i uppsatsen. Hade personuppgifter behandlats hade uppsatsen få ta ställning utifrån GDPR om hur uppgifterna skulle hanteras på ett korrekt sätt.

5. Resultat och analys

I detta kapitel analyseras det empiriska materialet utifrån uppsatsens frågeställningar: hur personer med funktionsnedsättning beskrivs i svenska dags- och kvällstidningar och om tidningarnas beskrivningar bidrar till att upprätthålla eller motverka stereotyper om personer med funktionsnedsättning som grupp. Utifrån Pickerings (2001) redogörelse för hur stereotyper motverkas eller förstärkas, kommer vi att lyfta hur vi fann både motverkan och förstärkning av stereotyper i materialet. Detta kommer vi att göra i relation till de olika teman som vi identifierat i kodningen av det empiriska materialet. I första avsnittet besvaras uppsatsens första frågeställning, som handlar om hur personer med funktionsnedsättning beskrivs i svenska tidningar. I andra avsnittet besvaras den andra frågeställningen som handlar om hur beskrivningarna av personer med funktionsnedsättningar kan bidra till att upprätthålla eller utmana stereotyper. Det andra avsnittet är indelat i två delar: först analyserar vi hur uttryck för reproduktion av stereotyper kan ses i materialet och sen analyserar vi uttryck för motverkande av stereotyper i materialet.

Egenskaper som tillskrivs personer med funktionsnedsättning

Behov av stöd och beroendeställning

Individer med funktionsnedsättning framställs återkommande i materialet som beroende av andra och i stort behov av stöd. I en artikel om hur resursskolan kan hjälpa elever med funktionsnedsättning formulerar sig en skolchef på följande sätt: “Vi möjliggör rätten till utbildning för elever med NPF och andra stödbehov” (Annons, DN 2022). Då skolchefen pratar om elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) *och andra* stödbehov framställs det som att NPF-diagnos i sig innebär ett stödbehov. På så sätt förmedlas NPF per automatik innebära att personen behöver stöd, vilket antyder en homogenitet gällande stödbehov hos personer med NPF. I materialet beskrivs personer med funktionsnedsättning ofta som beroende av andra. Dessa beskrivningar ser vi dock inte som homogeniserande då de inte uttrycker att gruppen som helhet per automatik skulle vara beroende av andra. Följande citat kommer ur en artikel om övergrepp mot personer med funktionsnedsättning.

De flesta övergreppen begicks mot personer som hade svårare att försvara sig, en majoritet av dem hade olika typer av funktionsnedsättningar. Elisabeth Wallenius, [...]. säger att det här rör sig om personer i beroendeställning som inte har något annat

val än att åka färdtjänst. Många behöver dessutom ha hjälp att ta sig in i bostaden. - Här finns en stor utsatthet. Det handlar om personer som väldigt ofta åker taxi ensamma i vardagen, säger hon. Det kan röra sig om både fysiska och intellektuella funktionsnedsättningar - eller en kombination. (Nyhetsartikel, DN 2019)

Här uttrycks att de flesta som utsätts för de övergrepp som artikeln handlar om hade svårare att försvara sig, och att det främst handlar om personer med funktionsnedsättning.

Beskrivningen formuleras på ett sätt som inte homogeniserar genom att tydliggöra att *en majoritet* hade funktionsnedsättning, samt att *många* behöver hjälp. Genom en sådan öppen formulering blir inte beskrivningen allmänt gällande för personer med funktionsnedsättning som grupp, utan den kommer snarare att handla om individer ur gruppen. I beskrivningen framkommer att det "rör sig om personer som befinner sig i beroendeställning", som är tvungna att åka färdtjänst, att många av dem behöver hjälp för att ta sig in i bostaden och att de befinner sig i utsatthet. Utsattheten i detta fallet verkar främst handla om risken för övergrepp. Att personen tar upp beroendeställningen och stödbehovet framstår som en argumentation varför just dessa personer löper risk för övergrepp.

Att personer med funktionsnedsättning återkommande beskrivs som beroende av andra kan tänkas påverka allmänhetens sätt att se gruppen även om beskrivningarna inte görs på ett homogeniserande sätt. Pickering menar att media har en inverkan på stereotyper (2001, s. 32), och med tanke på det kan man även tänka sig att media påverkar synsätt genom sina framställningar även om det inte förmedlas på ett stereotypiskt sätt. I forskningsläget framkom det att personer med funktionsnedsättning framställs som beroende av andra och att de har framställts så sedan en tid tillbaka. Individer med funktionsnedsättning på 1600-talet ansågs ha stort hjälpbehov (Mackelprang & Salsgiver 1996, s. 8). I USA framställs gruppen att de befinner sig i beroendeställning gentemot vårdprofessioner och är i behov av stöd (Nario-Redmond 2010, s. 478; Zhang & Haller 2013, s. 21).

Fokus på förmågor

Beskrivningar av personer med funktionsnedsättning i materialet fokuserar ofta på nedsatta förmågor eller avsaknad av förmågor. I en artikel om att allt fler elever med språkstörning får problem i skolan då skolan blir mer språktung finns följande citat som beskriver hur det kan kännas att leva med språkstörning.

Jag sitter som på helspänn för att inte missa ett ord av vad logopeden och forskaren Anna Eva Hallin säger om diagnosen språkstörning. Och precis så kan det vara att leva med språkstörning. Ständigt och jämt. Andra jämför det med ett B-språk - man kan sin franska/spanska/tyska någorlunda men måste skärpa sig för att hänga med, leta efter ord och minnas grammatiken. För personer med språkstörning är risken att tappa bort sig lika stor, fast med det egna modersmålet (Intervju, SvD 2021).

Denna beskrivning av hur språkstörning kan upplevas verkar vara menad att få läsare utan språkstörning att relatera till svårigheterna. Fokus ligger på hur svårt det är att hänga med, att det kräver ansträngning, och att risken att tappa bort sig är stor. Författaren liknar svårigheterna vid hur personer utan språkstörning kan hantera ett B-språk, vilket ytterligare förstärker bilden av nedsatt förmåga att hantera språket. Artikeln domineras av beskrivningar av svårigheter, exempelvis inlärningssvårigheter och svårigheter till socialt samspel. Endast enstaka gånger nämns förmågor som fungerar - exempelvis att språkstörning inte nödvändigtvis påverkar uttal och att vardagen ofta fungerar bra för vuxna med språkstörning. Detta var även ett vanligt sätt att framställa personer med funktionsnedsättning på 1990-talet i USA. Genom diagnosticeringsverktyget DSM-IV sågs individerna som passiva mottagare av stöd från experter, vars fokus riktades mot avsaknad av förmågor (Mackelprang & Salsgiver 1996, s. 9). Individernas egna uppfattning om sin potential kan påverkas av denna typ av framställning (Zhang & Haller 2013, s. 320-322).

Vi fann nästan lika många artiklar som fokuserade på fungerande förmågor och styrkor. I en artikel där en individ med Aspergers intervjuas och beskriver hur det är att leva med en funktionsnedsättning framkommer det att "samtidigt kan hon svenska, finska, franska, engelska, tyska, italienska, spanska, lite arabiska och ungerska." (Intervju, Aftonbladet 2015). I materialet finns ett mönster där fokus tenderar att skiftas till förmågor när individer med funktionsnedsättning själva får komma till tals. I forskningsläget framkom att ett sätt att normalisera funktionsnedsättning är att individer som har erfarenhet av funktionsnedsättning får berätta om sin upplevelse istället för personer som inte har funktionsnedsättning (Ljuslinder 2002, s. 165).

Stereotyper om personer med funktionsnedsättning

Reproduktion av stereotyper

Beskrivningar av personer med funktionsnedsättningar i materialet innehåller ofta värderingar. Ett kännetecken för stereotyper är att de innehåller värderingar (Pickering 2001, s. 5; s. 197-202). Värderingarna tar sig ofta uttryck i beskrivningar av vad personer med funktionsnedsättning inte klarar, hjälpbehov, och utsatthet. Följande exempel kommer från en artikel där personer med funktionsnedsättning inkluderas i beskrivningar om utsatta människor som är i behov av hjälp. Författaren beskriver personer med funktionsnedsättning i allmänhet som beroende av politiska beslut om stöd och offer för en politik som inte lägger vikt vid detta stödbehov.

Det som gjort medelklassen bredare, rikare och politiskt viktigare har alltså betalats av dem som behöver politiken bäst. Det har aldrig varit socialdemokratisk politik att acceptera att de redan förfördelade är de som främst drabbas av åtstrammingspolitik. Det har heller aldrig funnits en idé om ett folkhem vars bärande princip bygger på att de som har det svårast ska få det sämre (Debattartikel, Aftonbladet 2022)

Artikeln beskriver utsatta människor i samhället som en enda grupp, där personer med funktionsnedsättning inkluderas. I artikeln beskrivs gruppen som eftersatta, de som "fått det sämre", "de redan förfördelade [...] drabbas av åtstrammingspolitik", "dem som behöver politiken bäst" (ibid). Detta förmedlar ett budskap om gruppen som hjälpbehövande, maktlösa, utsatta och att det är synd om dem. Denna framställning förmedlar en värdering av gruppen som hjälplös och därmed underlägsen. Genom att personer med funktionsnedsättning inkluderas i gruppen inkluderas även de i denna framställning. Detta kopplar vi till Pickerings (2001, s. 5; s. 71-73) beskrivning av hur stereotyper föreskriver en hierarkisk ordning, där den grupp som stereotypiseras underordnas gentemot den grupp som utmålas som normal. Av exemplet och resonemanget ovan tydliggörs hur positioneringen i en hierarkisk ordning är kopplad till hur stereotyperna innehåller värderingar, då den hierarkiska ordningen motiveras genom dessa värderingar. I detta fall kopplas en värdering till personer med funktionsnedsättning som utsatta. Detta leder till att existerande maktstrukturer förstärks, vilket är grunden till Pickerings teori om stereotypisering som ett maktmedel (Pickering

2001, s. 5; s. 71-73). När stereotyper ses som naturliga och inte ifrågasätts skapas dessutom bilden av att maktskillnad mellan grupperna är naturlig och permanent.

Ofta beskrivs funktionsnedsättningar som något individer drabbas av, något individer lider av, eller något som innebär ett hjälpbehov. I en artikel som huvudsakligen handlar om högekänslighet och hur högekänslighet på vissa sätt kan likna en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning fanns följande citat: "Risken med att lyfta fram högekänslighet som förklaring till beteenden kan då vara att man missar att någon lider av en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och behöver hjälp för denna" (Intervju, SvD 2018). I citatet uttrycks att neuropsykiatrisk funktionsnedsättning är något individer lider av och behöver hjälp för.

I materialet framställs personer med funktionsnedsättning ofta som en homogen grupp, främst genom att beskrivningar ofta formuleras på ett allmängiltigt sätt, som att de kan appliceras på hela gruppen. I en artikel om NPF-diagnoserna Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) och Attention Deficit Disorder (ADD) beskrivs att "konsekvenserna av att leva med ADHD handlar om sänkta levnadsförhållanden på många olika sätt. Man har problem med hushållsarbete, ekonomi, föräldraskap, studier, sjukskrivningar, arbetslöshet och sociala relationer" (Hälsoartikel, Expressen 2022). Här beskrivs ADHD som att det automatiskt medför alla dessa svårigheter. Detta resulterar i att gruppen framställs som homogen, som att alla som ingår i gruppen har samma svårigheter. Beskrivningar av en grupp som homogen är ytterligare ett kännetecken för stereotypisering (Pickering 2001, s. 4; 2007, s. 1).

Stereotypisering både bygger på och reproducerar existerande föreställningar genom att den utgår från och förmedlar föreställningarna vidare (Pickering 2001, kap. 1-2; s. 48).

Föreställningen som förmedlas i citatet - att personer med funktionsnedsättning är i beroendeställning - har noterats i tidigare forskning (Nario-Redmond 2010, s. 478; Zhang & Haller 2013, s. 21). Beskrivningen kan ses som en reproduktion av denna föreställning.

Ovan analyseras hur beskrivningarna av personer med funktionsnedsättning som utsatta och i beroendeställning förmedlar en negativ stereotypisk bild av gruppen. I materialet förekommer dock även positiva beskrivningar av gruppen. Dessa beskrivningar handlar ofta om att personer med funktionsnedsättning presterar på hög nivå, exempelvis i idrottssammanhang. I materialet syns två sätt att beskriva dessa personers höga förmåga - antingen att de klarar att prestera på hög nivå *trots* sin funktionsnedsättning, eller att de lyckas *på grund av* den. I

materialet finns även artiklar där denna typ av beskrivningar ifrågasätts. Citatet nedan beskriver hur individer presterar på hög nivå trots sin funktionsnedsättning.

I Paralympics samlas många som trots ibland till synes oövervinnerliga hinder och miljöer lyckas göra otroliga idrottsinsatser. De är förebilder för många barn och ungdomar, både med och utan funktionshinder, och gör att fler får upp ögonen för att det är möjligt att människor med funktionsnedsättning kan leva ett aktivt liv.
(Krönika, SvD 2018)

Här beskrivs att paralympierna presterar på hög nivå trots “till synes oövervinnerliga hinder”. I sammanhanget av Paralympics i kombination med beskrivningen av att “människor med funktionsnedsättning kan leva ett aktivt liv” tolkar vi det som att “hinder” syftar på funktionsnedsättningar. Denna framställning resulterar i en kontrast mot stereotypen om att dessa personer är beroende av andra som nämnts tidigare. Detta kan relateras till Rees, Robinson och Shields (2019, s. 376) studie som visar att elitidrottare framställs som övermänskliga och superfunktionsnedsatta. Detta kan skapa falska förhoppningar och ouppnåeliga mål, vilket kan leda till upplevelser av otillräcklighet bland individerna. Samtidigt upplevde vissa individer med funktionsnedsättning att deras självförtroende stärktes av dessa beskrivningar (Zhang & Hallers 2013, s. 329-330).

I materialet utmålas ibland även funktionsnedsättningar i sig som positiva, och funktionsnedsättningen framställs som en styrka. Funktionsnedsättningen i sig utmålas då som en slags superkraft. Även detta blir en förenklad bild och kan ses som stereotypiskt, då de svårigheter som kan följa med funktionsnedsättningarna ofta glöms bort i ljuset av de fördelar som de anses ge. I en artikel i materialet beskrivs en persons uttalande på sociala medier om att han tror att en annan fotbollsspelare har Aspergers syndrom och att det gör honom till ett geni: “Visste ni att Messi har Aspergers syndrom? Det är en mild form av autism som har gett honom en överlägsen gåva av koncentration, skriver Romário enligt spanska Marca.[...] Enligt Romário har sjukdomen endast positiva följder i Messis fall och gör honom till ett geni” (Nyhetsartikel (sport), Aftonbladet 2013). Romário hävdar att funktionsnedsättningen är fördelaktig då han anser att den ger en överlägsen koncentrationsförmåga och att den gör Messi till ett geni. Han hävdar att den enbart haft positiva följder för Messi. Detta är stereotypiserande då Romário förmedlar ett budskap om att alla med den funktionsnedsättningen får dessa positiva följder. Detta budskap skapas

genom att han formulerar sig som att det är funktionsnedsättningen som gör Messi till ett geni samt att den enbart har positiva följder för honom. Det blir homogeniserande och egenskaper generaliseras till hela gruppen, vilket är utmärkande för stereotypisering (Pickering 2001; 2007, s. 1). Alternativa tolkningar av vad funktionsnedsättningen kan innebära, och vad den innebär för Messi, förnekas genom att personen det gäller inte får komma till tals och den som gör uttalandet formulerar sig som att hans uppfattning är den enda möjliga. Att förneka alternativa tolkningar är ett ytterligare ett kännetecken för stereotyper (Pickering 2001).

I materialet finns även artiklar där framställningen av funktionsnedsättningar som superkrafter problematiseras då denna typ av framställning anses förenklande. Följande citat kommer ur en artikel där en psykolog förklarar skillnaderna mellan ADHD och ADD och problematiserar framställningen av funktionsnedsättningarna som superkrafter.

Hon förklarar att [...] det är viktigt att lyfta fram personernas styrkor och resurser och hänvisar till de många självhjälpsböcker som finns på marknaden i dag. – Men det gäller att ha en nyanserad bild av det som skrivs och inte bara köpa rätt av att diagnosen skulle vara en superkraft. Många ser det som ett hån för det är ju faktiskt en funktionsnedsättning vi pratar om, något man verkligen kämpar med. (Hälsoartikel, Expressen 2022)

I citatet beskrivs att det finns många självhjälpsböcker som framställer funktionsnedsättningen som en superkraft men att detta bör problematiseras. Psykologen menar att det är viktigt att lyfta individernas styrkor men att bilden av att det skulle vara en superkraft kan vara problematisk eftersom många individer kämpar med sin funktionsnedsättning och de förutsättningar den innebär.

Många beskrivningar är formulerade på ett allmängiltigt sätt och utmålar personer med funktionsnedsättningar som en homogen grupp. Detta förekom i 17 av de 60 artiklar som ingick i materialet. Ibland handlar beskrivningarna om personer med funktionsnedsättningar i allmänhet och ibland är det någon specifik funktionsnedsättning eller grupp av funktionsnedsättningar, exempelvis neuropsykiatriska sådana. Många beskrivningar utgår från ett synsätt på grupper med stor inbördes variation som homogena. I en artikel om varför autismdiagnoser ökar förekommer följande citat: “ta skolan som exempel. Förr var den mer

strukturerad och undervisningen inriktad på fakta, medan det i dag krävs att du ska analysera och resonera redan från låg ålder. För dem med autism är det en svår utmaning [...]” (Hälsaartikel, Aftonbladet 2015). Här uttrycker sig personen på ett allmängiltigt sätt om personer med autism genom ett språkbruk som inte tillåter öppenhet. Genom att säga att kraven på att analysera och resonera *är* en stor utmaning för dem med autism (till skillnad från exempelvis *kan vara*) blir budskapet att det gäller alla med autism. Detta är homogeniserande eftersom de egenskaper som nämns appliceras på hela gruppen - personer med autism - och möjligheterna till variation inom gruppen ignoreras. Dessutom resulterar det i att alternativa tolkningar utesluts och tolkningen som framhävs blir därmed rigid. Uteslutande av alternativa tolkningar och rigiditet är två av de kännetecken för stereotyper som Pickering (2001) beskriver.

I materialet finns även exempel på språkbruk som förmedlar öppenhet för variation inom gruppen. I ett citat framkommer att “risken för att bli lurad eller utsatt för sexuella kränkningar på nätet kan vara större för exempelvis ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar” (Nyhetsartikel, DN 2022). Till skillnad från det tidigare exemplet uttrycks här istället att risken för ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar *kan* vara större. Detta sätt att framställa personer med funktionsnedsättning öppnar upp för alternativa tolkningar och bidrar till en mer nyanserad bild. Eftersom formuleringen öppnar upp för alternativa tolkningar kan den motverka stereotyper då uteslutandet av alternativa tolkningar är en del av stereotypiseringsprocessen (Pickering 2001, s. 3-4).

Homogenisering görs ofta i materialet genom att beskrivningarna utgår från människors funktionsnedsättning och funktionsnedsättningen därmed definierar personen. Ett exempel på hur människor definieras utifrån sina funktionsnedsättningar är en minnestext där det beskrivs hur mycket personen klarat *trots* sin blindhet. Beskrivningarna av vad personen åstadkommit sätts i relation till hennes funktionsnedsättning. Exempelvis uttrycker skribenten att “ibland var Katarina så bra på att leva sitt liv att man glömde bort att hon inte såg” (Minnestext, DN 2021). Skribenten beskriver här att hon glömde bort funktionsnedsättningen eftersom personen var så bra på att leva sitt liv. Det skapar budskapet att skribenten inte förväntar sig att personer som inte ser, är bra på att leva sina liv. Att både ha en synnedsättning och samtidigt vara bra på att leva sitt liv framställs som en imponerande bedrift som väcker beundran hos skribenten. Detta förmedlar ett budskap om personer med synnedsättning i allmänhet - en föreställning om att de klarar mindre än andra.

Det finns även exempel på språkbruk som framställer funktionsnedsättningar som något man *är*, till skillnad från något man *har*. Exempelvis framställs en kvinna som “[...] svårt funktionshindrad på grund av en cp-skada samt en konstaterad, men ospecifik intellektuell funktionsnedsättning [...]” (Nyhetsartikel, DN 2019). Detta är ett exempel på den typ av språkbruk som nämndes ovan, då kvinnan framställs som att hon *är* svårt funktionshindrad. Denna typ av språk resulterar i att människor definieras utifrån sina funktionsnedsättningar. Det blir homogeniserande när funktionsnedsättningen får definiera en persons identitet eftersom det sker på bekostnad av allt annat som personen *är*. Detta sätt att framställa målgruppen kan relateras till Ljuslinders (2002, s. 161) studie, som visar att funktionsnedsättningen framställdes som människors identitet under 1960- och 1970-talet på SVT.

I en debattartikel där personer med funktionsnedsättning framställs som maktlösa och offer för politiska omständigheter finns ytterligare ett exempel på denna typ av språkbruk som definierar människor utifrån sina funktionsnedsättningar. I citatet uttrycks att ”funktionsnedsatta förpassas till att bli andra klassens medborgare” (Debattartikel, Aftonbladet 2022). Genom att använda ordet *funktionsnedsatta* framställs funktionsnedsättningar som något man *är*, till skillnad från något man kan *ha*. Författaren beskriver också att personer med funktionsnedsättning i allmänhet “förpassas till att bli andra klassens medborgare” och utmålar därmed gruppen i sin helhet som hjälplös. Detta resulterar i att gruppen utmålas som homogen och att egenskaper generaliseras till gruppen som helhet. Både homogenisering och generalisering av egenskaper är kännetecknen för stereotyper (Pickering 2007, s. 1). Genom att generalisera och använda begreppet funktionsnedsatta likställs individer med olika typer av funktionsnedsättningar. Detta förminska människor då deras individualitet ignoreras. I citatet ovan förminska alla som har funktionsnedsättning till att vara utsatta och diskriminerade. Att förminska människor till deras kategoritillhörighet är också ett av de kännetecknen som Pickering beskriver (2001, kap. 1-2; 2007, s. 1).

Det finns även exempel på språkbruk där funktionsnedsättning beskrivs som något man *har*. Denna framställning skiljer sig från det ovan nämnda eftersom funktionsnedsättningen inte framställs som personens identitet. Ett exempel kommer ur en artikel om hur man i Paralympics genom ett poängsystem jämnar ut förutsättningarna för idrottare baserat på deras olika funktionsnedsättningar: “på så sätt kan idrottare med olika grad av funktionsnedsättning ställas mot varandra” (Krönika, SvD 2018). I detta citat beskrivs “idrottare *med* olika grad av

funktionsnedsättning”, till skillnad från förra citatet där man beskrev “*funktionsnedsatta*”, eller citatet innan dess där en kvinna beskrevs som “*funktionshindrad*”. Genom att personerna inte definieras utifrån sin funktionsnedsättning, skulle detta kunna motverka att de ses utifrån sin kategoritillhörighet och därmed förhindra att de stereotypiseras. I inledningen framkom det att organisationen FUB uppmanar media att formulera sig på ett sätt som förmedlar att funktionsnedsättning är något man kan *ha*, till skillnad från något man kan *vara*, eftersom individerna inte är sina funktionsnedsättningar. De är individer med funktionsnedsättningar (FUB 2022).

Fokus riktas ofta på skillnader mellan personer med funktionsnedsättning och personer utan funktionsnedsättning. Egenskaper tillskrivs personer med funktionsnedsättning som skapar en bild av dem som annorlunda och ofta beskrivs gruppen eller personer ur gruppen explicit som annorlunda. En effekt av detta blir att personer utan funktionsnedsättning utmålas som normala. Genom dessa beskrivningar kan vi urskilja ett sätt att definiera personer med funktionsnedsättning just genom att de fungerar på annorlunda sätt. De sätt som de beskrivs avvika från normen blir vad som kännetecknar dem som grupp.

Följande citat är taget ur en artikel om att Alzheimer är vanligt bland personer med Downs syndrom. Beskrivningen av personer med Downs syndrom fokuserar här på kognitiv förmåga och på hur utseendet skiljer sig från personer som inte har Downs syndrom. Då artikeln handlar om prevalensen av Alzheimer, är övrig kognitiv förmåga och utseende inte relevant för artikelns ämne. Man kan därmed fråga sig vad syftet med att beskriva just dessa aspekter i detalj är. Effekten blir ett tydliggörande av hur personer med Downs syndrom skiljer sig från normen både avseende kognitiv förmåga och utseendemässigt - en beskrivning av hur de är annorlunda.

Nivån på utvecklingsstörningen varierar mycket hos personer med Downs syndrom. De har oftast en kognitiv förmåga som är lägre än genomsnittet medan känslolivet inte påverkas. Ofta är även ett speciellt utseende länkat med Downs syndrom med snedställda ögonspringor, liten näsa, lågt sittande öron och fyrfingerfåra över handflatan med mera. (Hälsoartikel, Expressen 2022).

Detta kopplar vi till att Pickering (2001, s. 197-202) menar att ett kännetecken för stereotyper är att de upprättar ett motsatsförhållande mellan grupper där en grupp utmålas som avvikande

och den andra utmålas som normal. Genom detta motsatsförhållande upprättas tydliga avgränsningar mellan grupperna, som är ett kännetecken för stereotyper (ibid., s. 29; s. 49).

Motverkande av stereotyper

Relativt många av artiklarna motverkade aktivt stereotyper. För att vara effektiva behöver stereotyper vara omärkbara (Pickering 2001, s. 71). Därmed följer det logiskt att man, genom att peka ut stereotyper och synliggör dem, också motverkar dem. I vårt material kan vi se motverkan på framför allt tre sätt: ifrågasättande av stereotyper och/eller ojämlikhet till följd av dem, synliggörande av stereotyper samt förslag om alternativa tolkningar till stereotyperna. Nedan går vi igenom exempel på hur vi ser dessa sätt att motverka stereotyper i materialet.

I ett flertal artiklar ifrågasätts stereotypisering och ojämlikhet som enligt skribenten finns i samhället. Detta synliggör stereotyperna, vilket motverkar dem (Pickering 2001, s. 71). Dessutom tar skribenterna i dessa fall ställning mot stereotyperna och ojämlikheten. I följande citat exemplifieras hur skribenten ifrågasätter stereotyper om personer med NPF och hur denna stereotyp leder till att dessa personer inte anses lämpliga att tjänstgöra i Försvarsmakten. Författaren tar ställning mot ojämlikheten och argumenterar för att gruppen personer med NPF är heterogen, vilket inte erkänns av Försvarsmakten då de anser att personer med NPF per automatik är olämpliga för tjänstgöring.

Enligt Försvarsmaktens bedömningsgrunder är alla med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (npf) per definition så olämpliga för militärtjänstgöring att de inte ens får mönstra [...]. Det går inte att utifrån enbart förekomsten av en diagnos bedöma en persons lämplighet för att tjänstgöra i vare sig Försvarsmakten eller på någon annan arbetsplats (Ledare, SvD 2022)

Genom att benämna stereotyper och peka ut dem synliggörs de. I exemplet nedan lyfts stereotyper om ADHD och ADD. Personen bemöter föreställningarna och presenterar alternativa tolkningar.

Föreställningen om att diagnosen enbart handlar om att man har problem med uppmärksamheten och exempelvis då inte kan läsa en bok eller alltid är disträ är dock något man behöver problematisera. Det är inte alltid så att en person med ADHD eller

ADD i alla situationer har svårt att behålla koncentrationen och uppmärksamheten. [...] Enligt (psykologens namn) är det många myter som cirkulerar. - De flesta handlar om att ADHD/ADD ska se ut på ett visst sätt. Folk kan säga du som är så smart kan väl inte ha den diagnosen. Det finns även de som ser på medicinerna som droger, men så är det inte (Hälsoartikel, Expressen 2022).

I detta citat synliggörs existerande stereotyper om personer med ADHD eller ADD då personen lyfter föreställningar som hen anser finns i samhället. Exempelvis nämns det en föreställning om att diagnosen enbart innebär problematik med uppmärksamhet och att myter handlar om att diagnoserna har vissa bestämda kännetecken samt att folk gör antaganden om intelligens baserat på diagnosen. Personen anger att dessa föreställningar är felaktiga.

I vissa av artiklarna pekas inte bara stereotyper ut utan alternativa tolkningar föreslås även. De öppna formuleringar, som tidigare nämnts, kan ses som ett sätt att signalera att det finns alternativa tolkningar. Stereotyper innebär ett uteslutande av alternativa tolkningar av gruppen, varpå den tolkning som stereotypen föreskriver framställs som den enda rätta (Pickering 2001, s. 3-4). Detta gör även den tolkning, som framhävs genom stereotypen, rigid, vilket också är ett av kännetecknen (Pickering 2001). Det följer logiskt att denna process går att motverka genom att framhålla alternativa tolkningar. Det blir ett sätt att argumentera mot stereotypen och för ett mer öppet synsätt. I exemplet nedan menar personen att autism brukar förknippas med något negativt och att diagnosen brukar hamna i fokus på bekostnad av andra egenskaper. Personen föreslår sedan en alternativ tolkning genom att framhålla att autismen endast är en liten del av individerna och genom att framhålla personliga egenskaper som inte har något med autism att göra.

Jag vill få bort att autism förknippas med något negativt. För autism är en så liten del av mina pojkar. [...] När folk hör autism eller när de får höra att pojkarna har autism hamnar det i fokus. [...] Men ganska snabbt sade vi att det här är två pojkar som har mycket av våra drag också. Den här är envis och den här lite mer blyg. Det är drag som alla barn har. Oavsett om de har diagnos eller inte (Intervju, Aftonbladet 2020).

Ett ytterligare sätt att motverka stereotyper av individer med funktionsnedsättning kan vara att ta del av hur individerna själva upplever sin situation. Detta skulle kunna motverka ensidigheten som kännetecknar stereotyper, genom att fokusera på individen istället för att

några få egenskaper. Generalisering av en hel grupp kännetecknar stereotypisering (Pickering 2001, s. 4; 2007, s. 1). Man kan se detta som ytterligare ett sätt att föreslå alternativa tolkningar, genom att lyfta fram individens egen tolkning till skillnad från den tolkning som föreskrivs i stereotypen. Följande citat är taget ur en artikel där en person med intellektuell funktionsnedsättning (IF) berättar om sin egen upplevelse och erfarenheter.

Ja, jag har inlärningssvårigheter och ibland behöver jag mer tid på mig, jag förnekar inte det. Men när det handlar om den sociala biten och att prata med människor så känner jag att jag är väldigt normal, då tycker jag inte att diagnosen passar mig. Lindrig IF är en luddig diagnos - och man får ofta inte chansen att visa vad man går för [...] (Intervju, SvD 2022)

Individen beskriver att han upplever inlärningssvårigheter på grund av funktionsnedsättningen men att han inte har svårt med socialt samspel, vilket förknippas med intellektuell funktionsnedsättning. Han beskriver att diagnosen påverkar hans förutsättningar men inte på alla sätt som förknippas med IF. Han motarbetar därmed stereotypen om att IF per automatik innebär svårigheter med socialt samspel. Detta kan relateras till tidigare forskning som visar att normalisering av funktionsnedsättning kan ske genom att låta individer med funktionsnedsättning komma till tals. Rollen som expert bör studien ligga på de som befinner sig i situationen och har egna erfarenheter och inte på personer utan funktionsnedsättning (Ljuslinder 2002, s. 165). I vårt material av totalt 60 artiklar fann vi 22 artiklar där personer med funktionsnedsättning själva fick komma till tals.

Sammanfattning

Vi har undersökt 1) hur personer med funktionsnedsättningar beskrivs i svenska tidningar samt 2) om dessa beskrivningar bidrar till att upprätthålla eller motverka stereotyper om personer med funktionsnedsättning som grupp. Vad gäller den första frågeställningen visar resultaten att beskrivningarna av personer med funktionsnedsättningar kan ordnas in i två teman: behov/beroendeställning och fokus på förmågor.

Vad gäller den andra frågeställningen uppfyller beskrivningarna de kännetecken för stereotyper som Pickering (2001) beskrivit. Beskrivningarna kan därmed förklaras genom Pickerings teoretiska ramverk. Övergripande ser vi att personer med funktionsnedsättning

stereotypiseras på två olika sätt: som utsatta, med fokus på vad de inte anses kunna göra och vilka behov de anses ha, och som supermänniskor, som kan prestera på mycket hög nivå antingen *trots* sin funktionsnedsättning eller *på grund av* den. Resultaten visar att beskrivningarna ofta är homogeniserande samt att människor definieras utifrån sin funktionsnedsättning och förminskas till de stereotyper som följer med. Fokus ligger ofta på skillnader mellan personer med funktionsnedsättning och personer utan funktionsnedsättning och beskrivningarna skapar en bild av personer med funktionsnedsättningar som annorlunda och avvikande. Det finns beskrivningar som genom sitt språk utesluter alternativa tolkningar av personer med funktionsnedsättning, vilket resulterar i förstärkning av stereotyper genom reproduktion. Dock finns även beskrivningar som förmedlar en öppenhet inför alternativa tolkningar, eller till och med föreslår dem. Detta resulterar istället i ett motverkande av stereotyper. Detta motverkande av stereotyper ser vi även då personer med funktionsnedsättning relativt ofta får komma till tals om sin egen situation. Det handlar om 22 artiklar av de 60 som ingick i materialet. Detta kan ses som ett motverkande av den tidigare nämnda homogeniseringen där hela gruppen tillskrivs vissa egenskaper eftersom en individ och hans specifika erfarenheter särskiljs.

I bearbetningen och analysen av materialet ser vi även resultat som går bortom våra frågeställningar. Vi ser att beskrivningar av personer med funktionsnedsättning i större utsträckning fokuserar på styrkor och fungerande förmågor i de fall då personer med funktionsnedsättning själva får komma till tals. Detta resultat kan ses i ljuset av hur Ljuslinder menar att ett sätt att normalisera funktionsnedsättning är att de som har erfarenhet av funktionsnedsättning själva får uttrycka sig, istället för personer som inte har denna erfarenhet (Ljuslinder 2002, s. 165).

6. Avslutande diskussion

Resultaten och slutsatserna från denna uppsats handlar om framställningen av personer med funktionsnedsättning i tidningsartiklar. Metoden för undersökningen var kvalitativ innehållsanalys, som möjliggjorde för oss att identifiera mönster och teman i materialet. Metoden lämpade sig för att besvara frågeställningarna eftersom de är inriktade på att hitta mönster i beskrivningarna. Vi har analyserat resultaten med hjälp av Pickerings (2001) teoretiska ramverk. Detta ramverk var applicerbart på materialet. Kännetecknen för stereotyper som kommer ur Pickerings (2001) beskrivningar av stereotyper, stereotypiseringsprocessen och de samhällsliga konsekvenserna av stereotypisering har använts för att identifiera och förklara de uttryck för stereotypisering som vi ser i materialet.

Pickerings (2001) ramverk om stereotyper och stereotypisering innehåller beskrivningar av konsekvenser av stereotypisering för samhället och stereotypiserade grupper. Detta har beskrivits i större detalj i teoriavsnittet. Baserat på resonemanget om hur stereotypisering innebär maktutövande genom att grupper som stereotypiseras låses fast i marginalisering (ibid., s. 71-73), innebär våra resultat att tidningsartiklarnas beskrivningar innehåller uttryck för maktutövande mot personer med funktionsnedsättningar. Då vi applicerar Pickerings resonemang på våra resultat innebär det att personer med funktionsnedsättning förminskas till de egenskaper som stereotypen föreskriver och låses fast i underordning. Denna undersökning visar några sätt som stereotypisering kan ske. Här ligger fokus på svenska tidningars beskrivningar och på så sätt bidrar vi till en ökad medvetenhet om stereotypisering i just detta sammanhang. Det teoretiska ramverket av Pickering (2001) ger möjlighet att se fenomenet ur ett bredare perspektiv genom att beskriva konsekvenser av stereotypisering för maktstrukturer i samhället genom stereotypiserade gruppers underordning. I detta fall gäller det gruppen personer med funktionsnedsättning.

I forskningsläget redovisades att fokus under 1960- och 1970-talet i Sverige var att normalisera funktionsnedsättningar. Trots det fokuserade TV-programmen på funktionsnedsättningen istället för individen (Ljuslinder 2002, s. 161). Våra resultat visar att människor fortfarande idag definieras utifrån sin funktionsnedsättning, i form av stereotypiserande beskrivningar i tidningsartiklarna. Med utgångspunkt i Pickerings (2001) ramverk om stereotyper kan detta alltså ses som maktutövande. Sverige ratificerade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2009 (SÖ 2008:26, s. 3)

men trots det visar undersökningar från MFD att gruppen har sämre levnadsvillkor än övriga befolkningen, vilket även redovisades i inledningen. Stereotypisering påverkar enligt Pickerings (2001) resonemang människors sociala ställning. Detta skulle kunna leda till att deras rättigheter inte uppfylls i samma utsträckning som övriga befolkningen.

Vår förhoppning är att uppsatsen och de slutsatser som vi presenterat ovan kan bidra till större förståelse för stereotypiseringsprocessen och därmed större möjligheter att känna igen stereotypisering och motverka den. Grundat på kopplingen vi har presenterat mellan stereotypisering och förtryck mot personer med funktionsnedsättning som grupp, menar vi att det är relevant för socialt arbete att undvika och sträva mot att motverka stereotypisering. Detta eftersom arbetet mot utsatta gruppers marginalisering och motverkandet av stereotypisering enligt oss utgör kärnan för socialt arbete. I denna analys har vi visat hur stor betydelse språkbruk har för vilka budskap som förmedlas och huruvida dessa budskap blir stereotypiska eller inte. Vi menar att man kan och bör ta med sig medvetenhet om detta in i det praktiska arbetet för att undvika att delta i stereotypisering och förtryck. Vi har även visat exempel på språkbruk som aktivt motverkar stereotypisering, samt hur detta resulterar i främjande av jämlikhet.

Vikten av att syna beskrivningar av personer med funktionsnedsättning och vara uppmärksam på hur gruppen framställs har blivit tydligare för oss under processen. Vår uppfattning är att de stereotypiserande beskrivningar som vi lyfter i uppsatsen generellt kommer av obetänksamhet. I många fall upplever vi att författaren haft goda intentioner men att resultatet blir stereotypiserande ändå på grund av bristande medvetenhet om risken för stereotypisering. Detta blir särskilt tydligt genom de artiklar som ger uttryck för positivt laddade stereotyper om personer med funktionsnedsättning där resultatet, trots en positiv värdering, blir ett bekräftande av gruppens annorlundaskap. Arbetet med denna uppsats har även gett oss större medvetenhet kring hur vi själva vid olika tillfällen råkat ge uttryck för stereotyper. Det blev tydligt för oss exempelvis då vi i början av arbetet benämnde gruppen som "funktionsnedsatta". Denna typ av benämning är vanligt förekommande i materialet och är ett sätt att definiera personer utifrån deras funktionsnedsättningar, något vi även diskuterat i analysdelen. Förståelsen för hur stereotyper kan ta sig uttryck och vilka konsekvenser de har på samhällsnivå, är vad som ger uppsatsen relevans för socialt arbete. Ökad kunskap om detta kan möjliggöra att vi och andra som tar del av dessa resultat lättare känner igen uttryck för stereotypisering, undviker att själva stereotypisera och motverkar stereotypisering när vi får

syn på den. En bättre förståelse för marginaliseringen av personer med funktionsnedsättning möjliggör även att professionellt arbete med gruppen kan bli mer anpassat till de förutsättningar som de står inför.

7. Referenser

Ashmore, Richard D. & Frances K. Del Boca (1981) Conceptual approaches to stereotypes and stereotyping. I: David L. Hamilton (red.) *Cognitive Processes in Stereotyping and Intergroup Behavior*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Stockholm: Liber.

Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur.

Elliot, Timothy R. & E. Keith Byrd (1982) Media and Disability. *Rehabilitation Literature*, 43 (11-12): 348-355.

FUB (2022) *Vilka ord använder vi?*

<https://www.fub.se/utvecklings-storning/vilka-ord-anvander-vi/> [Hämtat 2022-12-13]

Gross, Richard (2005). *Psychology. The Science of Mind and Behavior*. 5 uppl. London: Hodder Education.

Guba, Egon G. & Yvonna S. Lincoln (1985) *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park: Sage Publications Inc.

Guba, Egon G. & Yvonna S. Lincoln. (1986). But Is It Rigorous? Trustworthiness and Authenticity in Naturalistic Evaluation. *New Directions for Program Evaluation*. 1986 (30): 73-84.

Holme, Idar Magne & Bernt Krohn Solvang (1997) *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.

HSFR (Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet) (1990) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2002-01-08-forskningsetiska-principer-inom-humanistisk-samhallsvetenskaplig-forskning.html> [Hämtat 2022-11-23]

Kantar Sifo (2022) *Räckviddsrapport ORVESTO Konsument 2022:2*.

https://www.kantarsifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsrapport_orvesto_konsument_2022_2.pdf [Hämtat 2022-11-25]

Linnéuniversitetet (2021) *GDPR för studenter*.

<https://lnu.se/ub/skriva-och-referera/Skriva-akademiskt/gdpr-for-studenter/>

[Hämtat 2022-12-13]

Ljuslinder, Karin (2002) *På nära håll är ingen normal: handikappdiskurser i Sveriges television 1956-2000*. (Doktorsavhandling). Umeå: Umeå Universitet.

Mackelprang, Romel W. & Richard O. Salsgiver (1996) People with Disabilities and Social Work: Historical and Contemporary Issues. *Social Work*. 41 (1): 7-14.

Myndigheten för delaktighet (2016) *En jämställdhetsanalys av levnadsvillkor och delaktighetsmöjligheter - för personer med funktionsnedsättning*. Sundbyberg: Myndigheten för Delaktighet.

Myndigheten för delaktighet (2016a) *En jämställdhetsanalys av levnadsvillkor och delaktighetsmöjligheter*.

<https://www.mfd.se/vart-uppdrag/publikationer/rapport/en-jamstalldhetsanalys-av-levnadsvillkor-och-delaktighetsmojligheter/> [Hämtat 2022-12-13]

Myndigheten för delaktighet (2022). Statistik om personer med funktionsnedsättning.

<https://www.mfd.se/resultat-och-uppfoljning/statistik-om-personer-med-funktionsnedsattning/> [Hämtat 2022-12-13]

Nario-Redmond, Michelle R. (2010) Cultural stereotypes of disabled and non-disabled men and women: Consensus for global category representations and diagnostic domains. *British Journal of Social Psychology*, 49 (3): 471-488.

Patel, Runa & Bo Davidson (2019) *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 5:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Pickering, Michael (2001) *Stereotyping: The politics of representation*. Basingstoke: Palgrave.

Pickering, Michael (2007) Stereotyping and Stereotypes. I: George Ritzer (red) (2007). *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, Vol. 5. Michigan: Blackwell Pub.

Rees, Leanne, Priscilla Robinson & Nora Shields (2019) Media portrayal of elite athletes with disability – a systematic review. *Disability and Rehabilitation*, 41 (4): 374-381.

Retriever (2021). *Mediearkivet*. <https://www.retrievergroup.com/sv/product-mediarkivet> [Hämtat: 2022-11-30]

Seeman, Mary V. (2007) Starvation in Psychiatric Institutions in Sweden. *International Journal of Mental Health*, 35 (4): 81-87.

Socialstyrelsen (2022) *Funktionsnedsättning*. <https://termbank.socialstyrelsen.se/?TermId=812&SrcLang=sv>. [Hämtat: 2022-11-07]

SÖ 2008:26. *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Stockholm: Utrikesdepartementet.

Widén, Pär (2019) Kvalitativ textanalys. I: Andreas Fejes & Robert Thornberg (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 3:e uppl. Stockholm: Liber.

Zhang, Lingling & Beth Haller (2013) Consuming Image: How Mass Media Impact the Identity of People with Disabilities. *Communication Quarterly*, 61 (3): 319-334.

Bilaga 1

Tidningsartiklar

Tidning	Årtal	Typ av artikel	Titel
Aftonbladet	2020	Intervju	<i>"Autism är en så liten del av mina pojkar"</i>
Aftonbladet	2019	Nyhetsartikel	<i>Skolanställd sextrakasserade barn på nätet</i>
Aftonbladet	2014	Nyhetsartikel	<i>Bodenfallet: Kraftigt sänkt straff</i>
Aftonbladet	2020	Debattartikel	<i>Utan assistans kan jag inte leva mitt liv</i>
Aftonbladet	2019	Intervju	<i>'Var på väg raktner i helvetet'</i>
Aftonbladet	2015	Intervju	<i>Jag skulle aldrig vilja vara utan min diagnos</i>
Aftonbladet	2015	Hälsoartikel	<i>Därför ökar diagnosen: "Kraven i arbetslivet är högre"</i>
Aftonbladet	2013	Nyhetsartikel (sport)	<i>Romário: 'Messi har Aspergers syndrom'</i>
Aftonbladet	2022	Nyhetsartikel	<i>Kvinna döms för mord på autistisk bror</i>
Aftonbladet	2022	Nyhetsartikel	<i>Delad bild av misstänkte Skellefteåpojken</i>
Aftonbladet	2018	Nyhetsartikel	<i>Gittan, 59: Jag blev avskedad - för mina dåliga ben</i>
Aftonbladet	2021	Nyhetsartikel	<i>Barbro Westerholm: En katastrof för samhället</i>
Aftonbladet	2022	Debattartikel	<i>Politiken måste handla om de svagaste igen</i>
Aftonbladet	2022	Nyhetsartikel	<i>Särskolan växer, oklart varför</i>
Aftonbladet	2021	Nyhetsartikel	<i>Ebba Busch slår tillbaka om underpriset: Marknadsmässigt</i>

Tidning	Årtal	Typ av artikel	Titel
Dagens Nyheter	2021	Minnestext	<i>Vilhelm Ekensteen</i>
Dagens Nyheter	2021	Minnestext	<i>Radoröst med känsla för samtal och stil</i>
Dagens	2019	Nyhetsartikel	<i>"Svårt att utvärdera vetenskapligt"</i>

Nyheter			
Dagens Nyheter	2021	Insändare	<i>“Med rätt stöd kunde vår dotter klara skolan”</i>
Dagens Nyheter	2021	Nyhetsartikel (sport)	<i>Supermänniskan Phelps arv kommer att märkas i Tokyo</i>
Dagens Nyheter	2019	Nyhetsartikel (sport)	<i>EM-simmaren Simon Sjödin om sin adhd: “Känt mig värdelös”</i>
Dagens Nyheter	2021	Intervju	<i>“Autism kan ha hjälpt många skapande kvinnor”</i>
Dagens Nyheter	2022	Nyhetsartikel	<i>“Internet har förändrat normer och skapat nya arenor för sexualitet”</i>
Dagens Nyheter	2020	Nyhetsartikel	<i>Jobben för människor som tänker annorlunda</i>
Dagens Nyheter	2022	Nyhetsartikel	<i>Så gör du om ditt barn inte vill gå till skolan</i>
Dagens Nyheter	2021	Debattartikel	<i>“Äldre bortglömda i debatten om våld i nära relationer”</i>
Dagens Nyheter	2022	Annons	<i>Så hjälper resursskolan elever att få stöd och utbildning</i>
Dagens Nyheter	2021	Nyhetsartikel sport	<i>“Vi kommer se tillbaka på den här tiden och skaka på huvudet”</i>
Dagens Nyheter	2019	Nyhetsartikel	<i>Stor risk att övergreppen inte anmäls</i>
Dagens Nyheter	2019	Nyhetsartikel	<i>Allt fler slussas till anställning från Samhall</i>

Tidning	Årtal	Typ av artikel	Titel
Svenska Dagbladet	2022	Bokrecension	<i>Hon erövrar språket när föräldrarna vägrar tala</i>
Svenska Dagbladet	2019	Debattartikel	<i>Betygssystemet slår ut alltför många elever</i>
Svenska Dagbladet	2019	Debattartikel	<i>Lagstifta om vård för de beslutsoförmögna</i>
Svenska Dagbladet	2022	Nyhetsartikel	<i>"Nästa Musk är sannolikt en person med autism"</i>

Svenska Dagbladet	2018	Intervju	<i>Högekänsliga extra mottagliga - även för bekräftande signaler</i>
Svenska Dagbladet	2021	Intervju	<i>"Det här är något annat än dyslexi och lägre IQ"</i>
Svenska Dagbladet	2021	Intervju	<i>Svenskan nästan som ett främmande språk för Albert</i>
Svenska Dagbladet	2018	Krönika	<i>David Lega: Paralympics viktigt som inspirationskälla</i>
Svenska Dagbladet	2018	Krönika	<i>David Lega: Bra av Modin att inte ödsla energi i onödan</i>
Svenska Dagbladet	2021	Nyhetsartikel (sport)	<i>"Utan armar betraktas man som hopplöst fall"</i>
Svenska Dagbladet	2019	Bokutrag	<i>Då sågs anti-socialism som en sjukdom</i>
Svenska Dagbladet	2022	Intervju	<i>"De ser bara diagnosen - bemöter mig som om jag är dum i huvet"</i>
Svenska Dagbladet	2021	Intervju	<i>Vid 24 insåg Paula Tilli: hon var inte lat och dum</i>
Svenska Dagbladet	2021	Debattartikel	<i>AF sviker dem med funktionsnedsättning</i>
Svenska Dagbladet	2022	Ledare	<i>Peter Wennblad: Försvarets mångfald är enfaldig</i>

Tidning	Årtal	Typ av artikel	Titel
Expressen	2021	Hälsoartikel	<i>Experten: 20 vanliga tecken på psykopati</i>
Expressen	2022	Nyhetsartikel	<i>GW: "Fallet i Skellefteå är politiskt sprängstoff"</i>
Expressen	2022	Hälsoartikel	<i>Vanliga tecken på adhd hos din partner</i>
Expressen	2022	Nyhetsartikel	<i>Ordningvakt frias från våldtäkt i maskinrum</i>
Expressen	2016	Intervju	<i>"Det var bland annat någon dum jävel som ville ha med mig i radion, hahaha. Det fick jag tacka nej till."</i>
Expressen	2018	Debattartikel	<i>Jag hade aldrig lyckats om SD suttit vid makten</i>
Expressen	2017	Intervju	<i>Lina, 36, fick diagnosen autism som vuxen</i>

Expressen	2022	Hälsoartikel	<i>Blodprov kan upptäcka alzheimer vid Downs syndrom</i>
Expressen	2022	Hälsoartikel	<i>Skillnaden på ADHD och ADD - psykologen förklarar</i>
Expressen	2016	Nyhetsartikel (sport)	<i>Fuskutspelet som skakar Paralympics</i>
Expressen	2019	Debattartikel	<i>Nya domen ger hopp till dem Försäkringskassan nobbat</i>
Expressen	2017	Nyhetsartikel	<i>Har psykisk störning – får mildare straff för Facebook-våldtäkten</i>
Expressen	2017	Debattartikel	<i>Vi duger till bra mycket mer än mångfaldspynt</i>
Expressen	2022	Reportage	<i>Kvinnan gav dödande tabletter till sin lillebror</i>
Expressen	2018	Debattartikel	<i>När ska ni förstå att min son inte är ouppfostrad?</i>

Sammanställning

- Intervju: 11 artiklar
- Nyhetsartikel: 18 artiklar
- Nyhetsartikel (sport): 6 artiklar
- Hälsoartikel: 5 artiklar
- Debattartikel: 10 artiklar
- Minnestext: 2 artiklar
- Insändare: 1 artikel
- Annonser: 1 artikel
- Bokrecension: 1 artikel
- Bokutdrag: 1 artikel
- Krönika: 2 artiklar
- Ledare: 1 artikel
- Reportage: 1 artikel

Totalt: 60 artiklar

Bilaga 2

Kodning & tematisering

Kännetecken för stereotyper enligt Pickering's teori (kännetecken som står tillsammans utgör samma tema då de överlappar varandra)	Artiklar som motarbetar stereotyper	Artiklar där individerna själva kommer till tals	Artiklar som inte innehåller stereotyper:
Samhället gör funktionsnedsättningen till ett problem	Benämningar på individer eller funktionsnedsättning	Beskrivningar/egenskaper som tillskrivs individerna	

Beskrivningar/Egenskaper som tillskrivs personer med funktionsnedsättningar

- **Mental ålder:** Aftonbladet 4, Aftonbladet 1, Expressen 5, Expressen 6
- **Skyddslös/Maktlös/beroende av andra/behöver stöd:** Aftonbladet 1, Aftonbladet 2, Aftonbladet 4, Aftonbladet 7, Aftonbladet 12, DN 10, DN 13, DN 14, DN 15, SvD 7, Expressen 6, Expressen 12, Aftonbladet 4, Aftonbladet 2, Aftonbladet 5, Aftonbladet 12, Aftonbladet 13, Aftonbladet 15, DN 10, SvD 2, SvD 7, SvD 11, Expressen 5, Expressen 6
- **Klarar mycket:** Aftonbladet 7, Aftonbladet 11, Aftonbladet 13, DN 4, DN 9, DN 11, DN 12, DN 14, SvD 4, SvD 6, SvD 8, Expressen 15
- **Kommunikationssvårigheter/samspel:** Aftonbladet 8, Aftonbladet 12, Aftonbladet 13, Aftonbladet 15, DN 3, DN 10, DN 13, DN 15, SvD 4, SvD 5, SvD 8, SvD 9, Expressen 3, Expressen 12,
- **Superkraft:** Aftonbladet 9, DN 9
- **Konsekvenstänk:** Aftonbladet 9, Aftonbladet 10
- **Kan inte planera:** Aftonbladet 9
- **Överbelastning av intryck → trötthet:** Aftonbladet 9, SvD 11, Expressen 12
- **Svårt att komma igång med saker utan motivation (exekutiv förmåga):** Aftonbladet 9, DN 12, Expressen 3, Expressen 4
- **Rolig/omtyckt:** Aftonbladet 9, Aftonbladet 11, DN 6, Expressen 9, Expressen 14
- **Förmåga att skärma av:** Aftonbladet 9

- **Hyperaktiv:** Aftonbladet 9, DN 9, Expressen 3, Expressen 4
- **Impulsivitet:** Aftonbladet 9, Expressen 3, Expressen 4, Expressen 7
- **Sätta sig in i vad andra tänker och känner (empatiförmåga):** Aftonbladet 10, Aftonbladet 13, Aftonbladet 15, SvD 4,
- **Fysiska begränsningar:** Aftonbladet 11, DN 10
- **Bristande föreställningsförmåga:** Aftonbladet 12
- **Svårt med vardagsbestyr tex städa:** Aftonbladet 13, SvD 2
- **Ojämn begåvningsprofil:** Aftonbladet 13, SvD 4, SvD 8
- **Vill ha bestämda strukturer/inflexibilitet:** Aftonbladet 13, Aftonbladet 15, SvD 4, Expressen 12
- **Uppfattar situationer på ett annorlunda sätt:** Aftonbladet 13, Aftonbladet 15, Expressen 12
- **Specialintressen:** Aftonbladet 13, Aftonbladet 15, DN 11, SvD 4, SvD 8
- **Detaljfokus:** Aftonbladet 13, SvD 4
- **Specialkompetens/högbegåvad:** Aftonbladet 15, Aftonbladet 13, Expressen 12, SvD 8, Expressen 14, Expressen 15
- **Envisa:** Aftonbladet 15
- **Skötsam:** DN 6
- **Noggrann:** DN 11
- **Svårt att vara noggrann:** Expressen 3
- **Lägre koncentrationsförmåga:** DN 12, Expressen 3, Expressen 4
- **Högre koncentrationsförmåga:** Aftonbladet 15
- **Minnessvårigheter:** DN 12, SvD 9, SvD 10, Expressen 3
- **Svårt att skapa ordning och struktur:** DN 12, Expressen 3, Expressen 4
- **Inlärningsvårigheter:** SvD 2, SvD 9
- **Svårt att hålla fokus i samtal:** Expressen 3
- **Rastlöshet:** Expressen 3

Olika benämningar på individer med funktionsnedsättning eller funktionsnedsättning i sig

- **Funktionshinder** istället för funktionsnedsättning (Aftonbladet 5; Aftonbladet 7, DN 15, SvD 15, Expressen 11, Expressen 15)
- **Handikappande** (Aftonbladet 15, DN 5)

- **Sjukdom** (handlar om autism: Aftonbladet 15, SvD 8: vårdas för autism, som om autism sjukdom)
- **Funktionsvariationer** (DN 14)
- **Rörelsehindrade** (DN 14)
- **CP-skada** (DN 15)
- **Psykisk utvecklingsstörning** (SvD 2)
- **Utvecklingsstörning** (Expressen 1, Expressen 15)
- **Missbildning** (Expressen 1)
- **Psykisk störning** (Expressen 13): inte felaktigt då det står i lagen men det kan förknippas med negativa egenskaper
- **Handikappsidrottsförbundet** (Expressen 15)

De används som maktmedel.

- (Aftonbladet 3: **motarbetar** tar upp att elever genom särskolan riskerar stämplas och begränsas i framtiden)
- (Aftonbladet 5: **motarbetar** ifrågasätter att man ska utsättas för fördomar bara för att man har nedsatt fysisk förmåga)
- DN 8: **motarbetar** genom att ifrågasätta att paralympier inte ses som riktiga tävlande, inte får vara med i vanliga tävlingar; menar att samhället kategoriserar personer med funktionsnedsättning som andra klassens medborgare
- DN 13: **motarbetar** att personer med IF inte tas på allvar genom att ifrågasätta attityderna kring deras rätt till integritet
- SvD 1: **motarbetar** genom att peka ut: Forsvarsmakten utesluter personer med NPF från mönstring. "Personen får automatiskt graderingen 0 – ”synnerligen betydande nedsättning, ej tjänstbar”"
- SvD 2: **motverkar** berättar att han upplever att diagnosen begränsar och stämplar honom, att han inte får visa vad han går för
- Expressen 10: **motverkar** jag hade förväntningar på mig trots min funktionsnedsättning. = stereotypen är att man inte förväntar sig att personer med funktionsnedsättning ska lyckas men han hade förväntningar på sig ändå (trots dessa stereotyper) och därför lyckades han.
- Expressen 11: **motverkar** stereotyper genom att peka ut vanliga stereotyper & lyfta heterogeniteten. ifrågasätter en undersökning om folk "kan tänka sig" att ha en person

med funktionsnedsättning som arbetskamrat där 18% svarade nej. Menar att det utmålar personer med funktionsnedsättning som välgörenhetsprojekt + problematiserar att det sågs som ett positivt resultat

- Expressen 14: stamningen höll tillbaka hennes genombrott – rädslan för att hålla ett segertal var större än viljan att vinna. Till slut tog hon även kampen mot tv-kamerorna och gav en röst åt en stor grupp människor som skammen håller tyst. (hon bar på stereotyper om stamning som hindrade hennes framgång, rädd för fördomar)

De ger intryck av att existerande maktstrukturer är permanenta.

- Aftonbladet 1: Eftersom pojken är avvikande behöver han vårdas på särskilt ungdomshem med tvång
- (Aftonbladet 2: Klumpar ihop alla som författaren anser är utsatta, inkl. personer mer funktionsnedsättningar. definierar dem enbart som behövande, svaga, maktlösa. samtidigt säger hon sig vilja förändra maktstrukturen)

De föreskriver alltid en hierarkisk ordning, där den grupp som stereotypiseras underordnas gentemot den grupp som utmålas som normal.

- (Aftonbladet 1: genom att utmåla personen som avvikande)
- (Expressen 2: genom att utmåla personen som avvikande)
- Aftonbladet 2: personer med funktionsnedsättning “riskerar förpassas till andra klassens medborgare”, kontrasterar till medelklassen, klumpar ihop personer med funktionsnedsättning med alla som har det svårt i samhället. Författaren utger sig att vara emot denna hierarki men förstärker samtidigt den genom att förstärka synsättet på gruppen som underordnade
- (Aftonbladet 3: **motarbetar:** tar upp att elever genom särskolan riskerar stämpas och begränsas i framtiden)
- Aftonbladet 8: **motarbetar:** vill få bort att autism förknippas med något negativt
- Aftonbladet 9: **motarbetar:** genom att säga att han kände skam tidigare pga negativa associationer men inte längre
- Aftonbladet 12: kopplar brister i förmåga till diagnosen autism
- Aftonbladet 15: **motarbetar:** överordnar personer med autism för att de är genier
- DN 6: Beskriver att flickan har låg kognitiv förmåga, inte klarar skolan, men lägger emfas på hennes goda personliga egenskaper. Presenteras som att hon förtjänar stöd för att hon är trevlig, social, engagerad osv. (dvs hade inte förtjänat det om hon hade

varit stökig) + genom att lägga fokus på de personliga egenskaperna utmålar man andra elever med låg kognitiv förmåga som att de inte har de egenskaperna - det är vad som skiljer ut henne från andra barn med svårigheter i skolan

- DN 8: **motarbetar**: genom att ifrågasätta att paralympier inte ses som riktiga tävlande, inte får vara med i vanliga tävlingar; menar att samhället kategoriserar personer med funktionsnedsättning som andra klassens medborgare
- DN 9: **motarbetar**: menar att folk inte förväntar sig att personer med ADHD ska bli framgångsrika
- SvD 1: **motverkar**: inom NPF-spektrumet finns en mångfald av människor med både styrkor och svagheter. Det går inte att utifrån enbart förekomsten av en diagnos bedöma en persons lämplighet för att tjänstgöra i vare sig Försvarsmakten eller på någon annan arbetsplats.
- SvD 2: **motverkar**: **menar** att diagnosen begränsar honom, att den gör att man inte får visa vad man går för, att han kan mer än folk tror
- SvD 10: **motverkar**: nämner några vanliga stereotyper som finns kring barn med språkstörning tex att de ses som dumma - ifrågasätter
- Expressen 3: **motverkar** även stereotypen om att diagnosen innebär att man aldrig kan koncentrera sig eller alltid är disträ. Pekar ut att det finns negativa föreställningar om ADHD tex att personer med ADHD inte är smarta
- Expressen 5: en funktionsnedsättning innebär lidande, utsatthet
- Expressen 6: artikeln fokuserar på hur brodern är utsatt, inkapabel, beroende av andra, att det är synd om honom pga hans funktionsnedsättning. att han inte hade förmåga att förstå att han kunde dö om han åt tablettorna.
- Expressen 9: **motverkar** stereotyp om att barn med NPF-diagnoser är ouppfostrade
- Expressen 10: **motverkar** stereotyper: Därför måste olikheter inte bara tolereras, utan hyllas.; jag hade förväntningar på mig trots min funktionsnedsättning. = stereotypen är att man inte förväntar sig att personer med funktionsnedsättning ska lyckas men han hade förväntningar på sig ändå (trots dessa stereotyper) och därför lyckades han.
- Expressen 11: **motverkar** stereotyper genom att peka ut vanliga stereotyper & lyfta heterogeniteten. ifrågasätter en undersökning om folk "kan tänka sig" att ha en person med funktionsnedsättning som arbetskamrat där 18% svarade nej. Menar att det utmålar personer med funktionsnedsättning som välgörenhetsprojekt + problematiserar att det sågs som ett positivt resultat

- Expressen 13: **motverkar** stereotyp om att personer med funktionsnedsättning inte har kontroll över sina handlingar

De är rigida, med tydliga avgränsningar.

De innehåller värderingar.

De upprättar ett motsatsförhållande mellan grupper där en grupp utmålas som avvikande och den andra utmålas som normal.

- Aftonbladet 1: Han målas upp som avvikande = oacceptabel. Tonläget i artikeln skapar känslor kring avvikelserna
- Expressen 2: Han målas upp som avvikande = oacceptabel. Tonläget i artikeln skapar känslor kring avvikelserna
- Aftonbladet 2: personer med funktionsnedsättning är utsatta, till skillnad från de som inte har några reella problem = de har problem
- Aftonbladet 8: **motarbetar** vill få bort att autism förknippas med något negativt, vill inte att fokus ska hamna på diagnosen, vill normalisera människors olikheter
- **Aftonbladet 9**: tar upp massa saker som han inte klarar pga ADHD, och vissa saker som han är bra på pga ADHD → gör skillnad mellan sig själv och folk som inte har ADHD; utmålar sig själv som avvikande
- Aftonbladet 12: (autism): “förmågor som **“drabbas” (offerstämpel)**: förmåga till social interaktion, förmåga till ömsesidig kommunikation och bristande föreställningsförmåga. Kraven på att analysera och resonera en svår utmaning som ofta medför stödbehov → skillnaderna mellan dessa personer och “alla andra” framhävs
- **Aftonbladet 13**: positivt att aspergers ger henne specialintressen och förmåga att hålla rutiner.
- Aftonbladet 13: “på ytan syns inte att hon är annorlunda”. Tar upp “tecken på autism” generaliserande + värdering “lider av”
- Aftonbladet 14: “säregen personlighet” syftar på Aspergers och ADD, har gjort att han handlat i mycket stor affekt, funktionsnedsättning kan ha påverkat hans förmåga att kontrollera vad han gjorde
- Aftonbladet 15: värderar koncentrationsförmåga som kommer av autism positivt. Framkommer även negativt värderade egenskaper: svårigheter att förstå avsikten bakom andra människors beteenden, uppfattar ofta situationer på ett annorlunda sätt, många oerhört envisa, liten förmåga att anpassa sig till rutinförändringar, svårt att

följa andra människors initiativ, kan visa motstånd mot förändringar, svårt att rikta uppmärksamheten mot andra människor och därmed svårt att delta i socialt samspel. Hur stora besvär man har beror på omgivningen.

- DN 2: **motarbetar** ifrågasätter stereotypen att barn med NPF-diagnoser skulle vara i riskzonen att inte trivas i skolan
- DN 4: positiv värdering att hon klarar saker trots att hon är blind
- DN 6: Beskriver att flickan har låg kognitiv förmåga, inte klarar skolan, men lägger emphasis på hennes goda personliga egenskaper. Presenteras som att hon förtjänar stöd för att hon är trevlig, social, engagerad osv. (dvs hade inte förtjänat det om hon hade varit stökig) + genom att lägga fokus på de personliga egenskaperna utmålar man andra elever med låg kognitiv förmåga som att de inte har de egenskaperna - det är vad som skiljer ut henne från andra barn med svårigheter i skolan
- DN 7: Autism definieras som "ett annat sätt att förnimma och tolka omgivningen" = inte normalt. **Argumenterar för** att man behöver kunna se skillnader mellan folks sätt att vara, inte sträva efter att se alla som lika. **motarbetar** uppfattningen att autismdiagnos skulle vara en superkraft, pekar på hur det kan vara skadligt att se det på det sättet
- DN 9: supermänniska; oftast en nackdel att ha en funktionsnedsättning; **motarbetar** menar att folk inte förväntar sig att personer med ADHD ska bli framgångsrika
- DN 11: NPF = hjärnan fungerar annorlunda. Ses som fördel i rekrytering (spec autism pga specialintressen)
- DN 12: **allt** med ADHD behöver inte vara negativt (men mycket är det?); påverkar din förmåga att koncentrera dig och att styra och kontrollera ditt beteende, har ingenting med intelligens att göra, en medfödd känslighet i hjärnans nervsystem.
- DN 14: personer med funktionsnedsättning har kraft, krävs förmåga att se deras talang, de vet inte vad det innebär att ha ett jobb, de har ofta en problematisk bakgrund och har kanske aldrig jobbat.
- DN 15: **svårt** funktionshindrade personer - negativt laddat och diagnos först
- SvD 1: **motverkar**: inom NPF-spektrumet finns en mångfald av människor med både styrkor och svagheter. Det går inte att utifrån enbart förekomsten av en diagnos bedöma en persons lämplighet för att tjänstgöra i vare sig Försvarmakten eller på någon annan arbetsplats.
- SvD 2: **motverkar**: **berättar** att han upplever sig stereotypiserad - att folk bemöter honom som om han är dum i huvudet, antar att han inte klarar av saker

- SvD 3: **motverkar** gruppen personer med funktionsnedsättning är heterogen, olikheter inom gruppen
- SvD 4: autism som en förhöjd förmåga till systematisering och en lägre empatisk förmåga och social förmåga, stort fokus på skillnader mellan personer med autism och utan. Hävdar att ingen är bättre än någon annan men innehåller värderade egenskaper.
- SvD 7: Personer med funktionsnedsättning klarar inte lika mycket som personer utan funktionsnedsättning, behöver anpassningar. Gruppen har det svårt
- SvD 10: **motverkar** nämner några vanliga stereotyper som finns kring barn med språkstörning
- SvD 11: man lider av en NPF
- SvD 15: många personer med funktionsnedsättningar som trots ibland till synes oövervinnerliga hinder och miljöer lyckas göra otroliga idrottsinsatser
- Expressen 1: Fokus på utseende fast det inte är relevant, blir ett sätt att fokusera på vad som skiljer personer med Downs syndrom från normen. Kognitiv funktionsnedsättning per automatik.
- Expressen 3: antyder att ADHD och ADD är något att vara orolig över. Den här diagnosen (ADD) handlar om att man har problem att inre styrning och de funktioner i hjärnan som handlar om belöningsystemet och det kan vara **mycket frustrerande för anhöriga**. **motverkar** även stereotypen om att diagnosen enbart handlar om att man har problem med uppmärksamheten och att man aldrig kan koncentrera sig eller alltid är disträ. Pekar ut att det finns negativa föreställningar om ADHD tex att personer med ADHD inte är smarta
- Expressen 4: ADHD är något man drabbas av. Tar upp många vardagsmoment som man kan ha svårt med. Läger mycket fokus på hur det kan gå ut över personer i ens närhet.
- Expressen 5: en funktionsnedsättning innebär lidande, utsatthet
- Expressen 6: artikeln fokuserar på hur brodern är utsatt, inkapabel, beroende av andra, att det är synd om honom pga hans funktionsnedsättning. att han inte hade förmåga att förstå att han kunde dö om han åt tablettorna.
- Expressen 7: Hos personer med psykopati kanske det inte själva lider, men omgivningen lider mycket. **motverkar** stereotyper genom att argumentera för person-först språk. målas upp som farliga, uppmanar personer i omgivningen att avsluta kontakten. nästan alltid kriminell livsstil
- Expressen 9: **motverkar** stereotyp om att barn med NPF-diagnoser är ouppfostrade

- Expressen 10: **motverkar** stereotyper: Därför måste olikheter inte bara tolereras, utan hyllas.; jag hade förväntningar på mig trots min funktionsnedsättning. = stereotypen är att man inte förväntar sig att personer med funktionsnedsättning ska lyckas men han hade förväntningar på sig ändå (trots dessa stereotyper) och därför lyckades han.
- Expressen 11: **motverkar** stereotyper genom att peka ut vanliga stereotyper & lyfta heterogeniteten. ifrågasätter en undersökning om folk “kan tänka sig” att ha en person med funktionsnedsättning som arbetskamrat där 18% svarade nej. Menar att det utmålar personer med funktionsnedsättning som välgörehetsprojekt + problematiserar att det sågs som ett positivt resultat
- Expressen 13: **motverkar** stereotyp om att personer med funktionsnedsättning inte har kontroll över sina handlingar

De utesluter alternativa tolkningar.

- Aftonbladet 1: **motsäger** denna genom att det finns personer som aktivt lyfter alternativa tolkningar av personen
- Aftonbladet 2: debattartikel, skriver som om det är enda tolkningen av sanningen
- Aftonbladet 8: **motarbetar**: ger en alternativ tolkning till stereotyperna om autism där han menar att man ofta bara ser diagnosen
- Aftonbladet 9: **motarbetar** föreslår alternativ tolkning till delar av stereotypen genom att säga att han har insett att diagnosen ADHD inte har med intelligens att göra
- Aftonbladet 12: skriven som fakta, uttalanden av professionella
- Aftonbladet 15: faktaruta: Svårigheter att förstå avsikten bakom andra människors beteenden, uppfattar ofta situationer på ett annorlunda sätt, många oerhört envisa, liten förmåga att anpassa sig till rutinförändringar, svårt att följa andra människors initiativ, kan visa motstånd mot förändringar, svårt att rikta uppmärksamheten mot andra människor och därmed svårt att delta i socialt samspel. Hur stora besvär man har beror på omgivningen.
- Dagens Nyheter 2: **motarbetar**: ifrågasätter den dominerande tolkningen (stereotypen) att barn med NPF-diagnos skulle vara i riskzonen och föreslår en alternativ tolkning: att det finns barn med NPF-diagnos som inte är i riskzonen i skolsammanhang
- Dagens Nyheter 3: **motarbetar**: genom att använda ett öppet språk “risken att bli lurad **kan** vara större för **exempelvis** ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar. öppnar upp för alternativa tolkningar
- DN 10: **motverkar**: genom öppet språk

- SvD 1: **motverkar** Försvarsmaktens tolkning av gruppen: inom NPF-spektrumet finns en mångfald av människor med både styrkor och svagheter. Det går inte att utifrån enbart förekomsten av en diagnos bedöma en persons lämplighet för att tjänstgöra i vare sig Försvarsmakten eller på någon annan arbetsplats.
- SvD 2: **motverkar**; **menar** att diagnosen inte passar honom, föreslår en alternativ tolkning av sig själv att han klarar av mer än folk tror
- SvD 3: **motverkar**; gruppen personer med funktionsnedsättning är heterogen, olikheter inom gruppen
- SvD 8: **motverkar** genom öppna formuleringar om vad som kännetecknar autism
- SvD 10: **motverkar**; nämner några vanliga stereotyper som finns kring barn med språkstörning - ifrågasätter denna tolkning
- Expressen 3: **motverkar** även stereotypen om att diagnosen enbart handlar om att man har problem med uppmärksamheten och att man aldrig kan koncentrera sig eller alltid är disträ. Pekar ut att det finns negativa föreställningar om ADHD tex att personer med ADHD inte är smarta, ifrågasätter bilden av superkraft
- Expressen 9: **motverkar** stereotyp om att barn med NPF-diagnoser är ouppfostrade
- Expressen 10: **motverkar** stereotyper: Därför måste olikheter inte bara tolereras, utan hyllas.; jag hade förväntningar på mig trots min funktionsnedsättning. = stereotypen är att man inte förväntar sig att personer med funktionsnedsättning ska lyckas men han hade förväntningar på sig ändå (trots dessa stereotyper) och därför lyckades han.
- Expressen 11: **motverkar** stereotyper genom att peka ut vanliga stereotyper & lyfta heterogeniteten. ifrågasätter en undersökning om folk "kan tänka sig" att ha en person med funktionsnedsättning som arbetskamrat där 18% svarade nej. Menar att det utmålar personer med funktionsnedsättning som välgörenhetsprojekt + problematiserar att det sågs som ett positivt resultat
- Expressen 13: **motverkar** stereotyp om att personer med funktionsnedsättning inte har kontroll över sina handlingar

De både grundar sig på, och förstärker vidare, existerande normer och stereotyper.

De förminsakar människor till de egenskaper som stereotypen föreskriver åt dem.

De framställer en hel grupp som homogen och definierar den utifrån några få bestämda egenskaper.

- Aftonbladet 1 - målar upp pojken som farlig, stora behov, låg social förmåga, förstår inte rätt och fel, låg kognitiv förmåga, stort behov av vård, mental ålder långt under

angiven ålder, han har tydliga brister i det sociala samspelet, han har svårt att lära sig saker i skolan

- Aftonbladet 2: synd om personer med funktionsnedsättning. svaga, maktlösa, utsatta,
- Expressen 2 - Pojken målas upp som farlig och kommer begå nya brott
- Aftonbladet 2 - klumpar ihop alla som har det svårt och det enda som definierar den gruppen är att de har massa behov
- Aftonbladet 5 - motarbetar att personer utsätts för fördomar om vad man klarar av baserat på fysisk förmåga. Samtidigt disability-first från artikelförfattaren.
- Aftonbladet 8 - motarbetar att personer med autism definieras utifrån sin diagnos, framhåller att det bara är en liten del av människan
- Aftonbladet 9: både motarbetar och reproducerar. lyfter stereotypiska egenskaper, både positiva och negativa. ifrågasätter även vissa delar av stereotyperna (att ADHD skulle ha med intelligens att göra)
- Aftonbladet 10: nedsatt förmåga till att förstå konsekvenserna av sitt handlande och att sätta sig in i vad andra människor tänker och känner pga IF → säger något om alla som har IF
- Aftonbladet 12: "förmågor som **"drabbas"** (offerstämpel): förmåga till social interaktion, förmåga till ömsesidig kommunikation och bristande föreställningsförmåga. Kraven på att analysera och resonera en svår utmaning som ofta medför stödbehov - svårigheter skapas av omgivningen
- Aftonbladet 13: aspbergers ger henne specialintressen och förmåga att hålla rutiner
- Aftonbladet 13: Tar upp "tecken på autism" generaliserande. diagnos först - "aspbergare"
- Aftonbladet 15: autism gör människor till genier. Svårigheter att förstå avsikten bakom andra människors beteenden, uppfattar ofta situationer på ett annorlunda sätt, många oerhört envisa, liten förmåga att anpassa sig till rutinförändringar, svårt att följa andra människors initiativ, kan visa motstånd mot förändringar, svårt att rikta uppmärksamheten mot andra människor och därmed svårt att delta i socialt samspel. Hur stora besvär man har beror på omgivningen.
- Dagens Nyheter 1: "elever med NPF och andra stödbehov" = NPF-diagnos är ett stödbehov
- Dagens Nyheter 2: motarbetar ifrågasätter synen att elever med NPF är i riskzonen i skolsammanhang "man talar ofta om att barn med NPF-diagnoser skulle vara i riskzonen"

- Dagens Nyheter 3: IF gör det svårare med signaler, koder och att kunna uttrycka sig mellan raderna
- Dagens Nyheter 4: Definieras utifrån sin synskada. Tar upp andra delar i personens liv, men alltid i relation till synskadan. Tonläge av beundran inför personens framgångar som synskadad: hon klarade allt detta TROTS att hon inte såg. “ibland var hon så bra på att leva sitt liv att man glömde bort att hon inte såg”
- DN 6: Beskriver att flickan har låg kognitiv förmåga, inte klarar skolan, men lägger emfas på hennes goda personliga egenskaper. genom att lägga fokus på de personliga egenskaperna utmålar man andra elever med låg kognitiv förmåga som att de inte har de egenskaperna - det är vad som skiljer ut henne från andra barn med svårigheter i skolan
- DN 7: Autism definieras som “ett annat sätt att definiera och tolka omgivningen”. Tar upp saker som kännetecken för autism: detaljseende, svårt att se helhet, de är specialister som behöver inrutade och fasta jobb, motarbetar uppfattningen att autism skulle vara en superkraft genom att peka på att det synsättet kan vara skadligt
- DN 8: diagnos-först
- DN 9: supermänniska; oftast en nackdel att ha en funktionsnedsättning
- DN 11: NPF - hjärnan fungerar annorlunda. om man har autism så har man specialintressen som blir en fördel i arbetet. hög arbetslöshet bland personer med funktionsnedsättning
- DN 12: behövde struktur pga ADHD, allt med ADHD behöver inte vara negativt (men mycket är det?); påverkar din förmåga att koncentrera dig och att styra och kontrollera ditt beteende, har ingenting med intelligens att göra, en medfödd känslighet i hjärnans nervsystem.
- DN 13: personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta, speciellt personer med IF (i sammanhanget av övergrepp), befinner sig i beroendeställning
- DN 14: personer med funktionsnedsättning har kraft, krävs förmåga att se deras talang, de vet inte vad det innebär att ha ett jobb, de har ofta en problematisk bakgrund och har kanske aldrig jobbat. diagnos-först
- DN 15: diagnos först
- SvD 1: motverkar: inom NPF-spektrumet finns en mångfald av människor med både styrkor och svagheter. Det går inte att utifrån enbart förekomsten av en diagnos bedöma en persons lämplighet för att tjänstgöra i vare sig Försvarmakten eller på någon annan arbetsplats.

- SvD 2: IF ger svårigheter. Personer med IF har inte lika lätt för sig som andra i livet. **motverkar:** berättar att han upplever sig stereotypiserad - att folk bemöter honom som om han är dum i huvudet, antar att han inte klarar av saker
- SvD 3: **motverkar:** gruppen personer med funktionsnedsättning är heterogen, olikheter inom gruppen
- SvD 4: diagnos först; autism som en förhöjd förmåga till systematisering och en lägre empatisk förmåga och social förmåga, stort fokus på skillnader mellan personer med autism och utan. Hävdar att ingen är bättre än någon annan men innehåller värderade egenskaper.
- SvD 5: diagnos-först
- SvD 6: ses i ljuset av sin funktionsnedsättning (i kombination med att han är flykting), ses som imponerande att han klarat så mycket trots sin funktionsnedsättning
- SvD 7: Personer med funktionsnedsättning klarar inte lika mycket som personer utan funktionsnedsättning, behöver anpassningar. Gruppen har det svårt
- SvD 8: Flickor med autism leker inte med andra barn. Om de leker med andra barn så är det yngre som de tar hand om eller styr över. Autism påverkar ens sätt att tänka, vara och kommunicera med andra människor.
- - SvD 9: Språkstörning påverkar inläring och det sociala samspelet, svårigheter att lära in grammatik, ord eller komplexa meningar, svårigheter med språkets form
- SvD 10: **motverkar:** nämner några vanliga stereotyper som finns kring barn med språkstörning
- SvD 11: diagnos-först; autistiska personer har inte en högt utvecklad förmåga att läsa av andras tankar och känslor, personer med autism är extra mottagliga för intryck och blir lätt överstimulerade
- SvD 12: disability-first
- SvD 13: personliga egenskaper, sjukdomar, funktionsnedsättningar räknas in i tillstånd som medför problem i livet. klumpar ihop allt.
- SvD 15: disability-first; många personer med funktionsnedsättningar som trots ibland till synes oövervinnerliga hinder och miljöer lyckas göra otroliga idrottsinsatser → bidrar till stereotypen om supermänniskor. människor med funktionsnedsättning kan leva ett aktivt liv. Samtidigt **motverkar** han stereotypen om supermänniskor: Samtidigt vet jag att Paralympics ibland riskerar att sätta en tuff press på en del barn.; Bidrar till en syn på personer med funktionsnedsättning som bara inkluderar fysiska funktionsnedsättningar, glömmer NPF: Att människor tränar för att må bra är

jätteviktigt för hela samhället, och för funktionsnedsatta är det extra viktigt. Det vet jag, som tränat under i stort sett hela mitt liv. Det har gett mig större rörlighet, frihet och självständighet.

- Expressen 1: Fokus på utseende fast det inte är relevant, blir ett sätt att fokusera på vad som skiljer personer med Downs syndrom från normen. Kognitiv funktionsnedsättning per automatik.
- Expressen 3: de flesta har svårigheter med både hyperaktivitet/impulsivitet och ouppmärksamhet, vissa har bara svårigheter med ouppmärksamhet. Man har problem med hushållsarbete, ekonomi, föräldraskap, studier, sjukskrivningar, arbetslöshet och sociala relationer. Den här diagnosen (ADD) handlar om att man har problem att inre styrning och de funktioner i hjärnan som handlar om belöningssystemet och det kan vara mycket frustrerande för anhöriga. **motverkar** även stereotypen om att diagnosen enbart handlar om att man har problem med uppmärksamheten och att man aldrig kan koncentrera sig eller alltid är disträ. Pekar ut att det finns negativa föreställningar om ADHD tex att personer med ADHD inte är smarta. **motverkar** även bilden att det skulle vara en superkraft: inte bara köpa rätt av att diagnosen skulle vara en superkraft. Många ser det som ett hån för det är ju faktiskt en funktionsnedsättning vi pratar om, något man verkligen kämpar med.
- Expressen 4: ADHD är något man drabbas av. Tar upp många vardagsmoment som man kan ha svårt med. Tar upp hur det kan gå ut över personer i ens närhet. **motverkar** stereotyper genom att säga att gruppen är heterogen
- Expressen 5: en funktionsnedsättning innebär lidande, utsatthet
- Expressen 6: diagnos-först. artikeln fokuserar på hur brodern är utsatt, inkapabel, beroende av andra, att det är synd om honom pga hans funktionsnedsättning. att han inte hade förmåga att förstå att han kunde dö om han åt tableterna.
- Expressen 7: **motverkar** att personer ses utifrån sin diagnos genom att lyfta hur viktigt det är med person-först språk.; “Hos personer med psykopati kanske det inte själva lider, men omgivningen lider mycket”. målas upp som farliga, uppmanar personer i omgivningen att avsluta kontakten. nästan alltid kriminell livsstil
- Expressen 9: **motverkar** stereotyp om att barn med NPF-diagnoser är ouppfostrade
- Expressen 10: **motverkar** stereotyper: Därför måste olikheter inte bara tolereras, utan hyllas.; jag hade förväntningar på mig trots min funktionsnedsättning. = stereotypen är att man inte förväntar sig att personer med funktionsnedsättning ska lyckas men han hade förväntningar på sig ändå (trots dessa stereotyper) och därför lyckades han.

- Expressen 11: **diagnos-först**, **motverkar** stereotyper genom att peka ut vanliga stereotyper & lyfta heterogeniteten. ifrågasätter en undersökning om folk “kan tänka sig” att ha en person med funktionsnedsättning som arbetskamrat där 18% svarade nej. Menar att det utmålar personer med funktionsnedsättning som välgörenhetsprojekt + problematiserar att det sågs som ett positivt resultat
- Expressen 13: **motverkar** stereotyp om att personer med funktionsnedsättning inte har kontroll över sina handlingar

Individernas uppfattning kring sin situation

- **Aftonbladet 7**: tvingas bevisa hur betydande hennes funktionsnedsättning är och använder begreppet handikapp
- Aftonbladet 8: funktionsnedsättningen är enbart en liten del av individen
- **Aftonbladet 9**: diagnosen hjälpte honom, saker föll på plats
- **Aftonbladet 11**: Vill inte att folk ska ta hänsyn till hennes funktionsnedsättning men det blir problem när hennes arbetsplats inte längre gör anpassningar för henne - dvs hon själv vill inte ses utifrån sin funktionsnedsättning men i samhället krävs det att hon definieras utifrån den. Använder själv handikapp
- **Aftonbladet 13**: Positiv till diagnosen, hjälpt henne förstå sig själv. Tidigare har hon känt sig tvungen att öva in “normala” beteenden. Nu ifrågasätter hon normer, ser andra som konstiga.
- **DN 7**: Man behöver erkänna skillnader i förutsättningar som kommer av funktionsnedsättningar, det blir problematiskt att se alla människor som lika. Diagnosen gav bättre förståelse för sig själv
- **DN 12**: diagnosen gav trygghet, gjorde att han kunde utnyttja de bra delarna
- **SvD 2**: Tycker inte att diagnosen passar honom, menar att man inte får möjlighet att visa vad man går för, att den är en stämpel, vill göra sig av med diagnosen
- SvD 5: Oviljan att bli stämplade hindrade dem från att använda teckenspråk
- SvD 7: Samhället behöver ta hänsyn till allas olika förutsättningar, se funktionsnedsättningar och de svårigheter som de medför
- **SvD 8**: tidigare har hon försökt anpassa sig men sedan hon fick diagnosen förstod hon att det var ok att vara annorlunda
- **SvD 10**: han är inte öppen med sin språkstörning för han vet att omgivningen inte har kunskap om det och vill inte att de ska ha fördomar mot honom

- Expressen 3: man behöver ta svårigheterna med ADHD på allvar
- Expressen 9: “normalstörda” - associationer med förhållningssätt att “alla är vi lite störda” som kan förminska skillnader mellan olika människors förutsättningar. samtidigt lägger artikeln mycket fokus på hur olika förutsättningarna kan vara med NPF
- Expressen 12: Diagnosen bidrog till att bitarna föll på plats - förstod nu att det inte var hennes fel. Bidrog till att hon fick tillgång till stöd hon behövde. Tidigare har hon försökt anpassa sig

Artiklar där ansvaret ligger på samhället/omgivningen och att det är omgivningen som gör funktionsnedsättningen till ett problem

- Aftonbladet 3: “vanliga” skolan har inte resurser för elever med funktionsnedsättning
- Aftonbladet 7: utan stöd och hjälp blir hon inte självständig och kommunen nekar henne personlig assistans
- Aftonbladet 11: arbetsgivaren inte villig att anpassa
- Aftonbladet 12: skolan mer fokuserad på att man ska kunna analysera och resonera
- Aftonbladet 15: hur stora besvär man har påverkas av omgivningen
- DN 1: skolan
- DN 2: skolan
- SvD 4: samhället i stort - skolan och arbetslivet
- SvD 7: arbetsförmedlingens system
- SvD 9: skolan gör det svårt, skolan är det största hindret
- SvD 10: Ansvaret ligger på skolan men mamman fick steppa upp när skolan inte gjorde det. Många skolor går inte med på anpassningarna
- SvD 14: Skolan system gör det svårt för individerna
- Expressen 6: mycket skuld läggs på omgivningen där myndigheter har misslyckats att ge det stöd han behövde

Artiklar som inte innehåller stereotyper:

- Aftonbladet 3
- Aftonbladet 5
- Aftonbladet 6
- DN 5

- DN 10
- SvD 1
- SvD 14
- Expressen 8
- Expressen 12
- Expressen 14
- Expressen 15